[2025] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 222: 2025 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ 300

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

(2024 ਦੀ ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 2)

3 ਮਾਰਚ, 2025

[ਜੇ.ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ ਅਤੇ ਆਰ. ਮਹਾਦੇਵਨ, *ਜੇਜੇ.]

ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ

ਕੀ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਲਈ 'ਯੋਗ ਨਹੀਂ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਕੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 6ਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ; ਕੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 7 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਕੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਢੁਕਵੇਂ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਕੀ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਹੈੱਡਨੋਟ

ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ – ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ – ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰ, ਭਾਗ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ – ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 – 2023 ਸੋਧ – ਆਰ.6ਏ – ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 2010 – ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016 – ਆਰ.6ਏ, ਐਮਪੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ, 1994 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ – ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਖੁਦ ਨੋਟਿਸ – ਸੋਧ, ਜੇਕਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ – ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰ, ਜੇਕਰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਲਈ 'ਯੋਗ ਨਹੀਂ' ਹਨ:

ਸਥਿਤ: ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਲਈ 'ਯੋਗ ਨਹੀਂ' ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ - 1994 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਆਰ.6ਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਹਨ - ਆਰ. 6ਏ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਸਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ - ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਿਯਮ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ - ਸਿਰਫ਼ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਕਲੀਨਿਕਲ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਟੇ, ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਹੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਹਨ - ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੌਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ, ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਭਾਵੇਂ ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਉਸੇ ਲਈ ਚੋਣ ਲਈ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਣਗੇ - ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਸਮਾਨਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਭਾਰਤ ਅਪੰਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 42, 68(i)]

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 – 2023 ਸੋਧ – ਆਰ.7 – ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ – ਸੋਧ ਨੇ ਆਰ.7 ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਲੋੜ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਮਿਆਦ ਦੀ ਐਮਪੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ 70% ਦੇ ਕੁੱਲ ਸਕੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ – ਸੋਧ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਮਿਤੀ 17.11.2023 ਨੂੰ ਐਮਪੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਆਰ.7 ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਜੇਕਰ ਸਮਾਨਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਸਥਿਤ: ਆਰ.7 ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਮਿਆਦ ਦੀ ਵਾਧੂ ਲੋੜ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ 70% ਦੇ ਕੁੱਲ ਸਕੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਮਾਨਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਇਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਅਧੀਨ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਹੈ - ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਸੌਖ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਦੋਵਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਵਕੀਲਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਆਰ.7 ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਵਜੋਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 70% ਦਾ ਕੁੱਲ ਸਕੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ (ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਛੋਟ ਦੇ ਨਾਲ), ਪਰ ਇਸ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ. 01.04.2024

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰਿਣਾਮੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 17.11.2023, 2024 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰ. 12179 ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ-'ਏਵਾਈ' ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 46, 67.1(iii), 68(ii)]

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 - 2023 ਸੋਧ - ਆਰ.19 - ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ - ਜਦੋਂ ਚੁਕਵੇਂ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਬੰਧਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ - ਆਗਿਆਯੋਗਤਾ:

ਸਥਿਤ: ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ - ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਹੋਰ ਵਰਟੀਕਲ ਰਾਖਵੇਂ ਵਰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਢਿੱਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਨੂੰ ਅਤੇ 22.06.2023 ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਗਏ 1994 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਸੰਭਵ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿੱਜੀ, ਜਨਤਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਫਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨੰਬਰ 36035/02/2017-ਐਸਟ (ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) [ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ] ਮਿਤੀ 15.01.2018 ਵੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਢਿੱਲ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ। ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ - ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਰਕੂਲਰਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਬੰਧਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫ਼ੀ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 52, 59, 62, 67.1(iv)]

ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ - ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ - ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰ - ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ - ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016 - ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 2010 - ਆਰਆਰ.10, 41:

ਸਥਿਤ: ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੱਟ-ਆਫ ਸੂਚੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰੇਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਯਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ - ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਯਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ - 2024 ਦੇ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 484 ਅਤੇ 494 ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਗਲੀ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੱਟ-ਆਫ ਅਤੇ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਕੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੋਸਟ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ - ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994। [ਪਾਰਾ 63.3, 67.1(v), (vi), 68(iv)]।

ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ (ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ) ਅਤੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ), ਜੇਕਰ ਵੱਖਰੇ ਹਨ:

ਸਥਿਤ: ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ) ਅਤੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ) - ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 - ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 63.3, 67.1(v), (vi)]।

ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ 21, 41 - ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ - ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ - ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016 - ਅਧਿਕਾਰ-ਅਧਾਰਤ ਪਹੁੰਚ - ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ:

ਸਥਿਤ: ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਇੱਕ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਠੋਸ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ - ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ 73ਵੇਂ ਅਤੇ 74ਵੇਂ ਸੋਧਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਲਈ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਅਪਾਹਜ ਅਤੇ ਵਿਕਲਾਂਗ' ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ - ਰਾਜ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ - ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 41 ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ - ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜੋ ਨਾ

ਸਿਰਫ਼ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂ ਕਲੀਨਿਕਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਯੋਗ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਵਿਕਾਸ ਕੁਮਾਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਮੇਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ-ਅਧਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਯੋਗ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਜੀ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 3, 40, 41]

ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ - ਅਪੰਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016, ਇੱਕ 'ਸੁਪਰ-ਸਟੈਚਿਊਟ' - ਸਕੀਮ, ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ - ਲੋੜ:

ਸਥਿਤ: ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਨੇ ਇੱਕ 'ਸੁਪਰ-ਸਟੈਚਿਊਟ' ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਰਧ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ - ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਧਾਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਸਿੱਖਿਆ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ, ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ, ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ - ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ 2016 ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਪੰਗਤਾ-ਅਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। [ਪੈਰਾ 36, 67]

ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ - ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016 - ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ - ਅਸਲ ਸਮਾਨਤਾ:

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਸਥਿਤ: ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨਾਂ, ਸਥਾਪਿਤ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ, ਅਤੇ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ - ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਖ਼ਤ ਕੱਟ-ਆਫ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਅਸਲ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਤੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਜੋ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ - ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ - ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਪੰਗਤਾ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ/ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨ। [ਪੈਰਾ 67]

ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016 - ਧਾਰਾ 34 - ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਧੀਨ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਕੋਟੇ ਦੀ ਖਾਲੀ ਪੋਸਟ 'ਤੇ 2024 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ(ਸੀ) ਨੰਬਰ 7683 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ 18.02.2023 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 15.01.2018 ਦੇ ਦਫਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਸ਼ੁੱਧਤਾ:

ਸਥਿਤ: ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਏਐਸ' ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, 18.02.2023 ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਢਿੱਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਯੋਗ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 68 (iii)]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ 15 - ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ - ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016 - ਐਸਐਸ.32, 34:

ਸਥਿਤ: ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਰਾਜ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, 'ਅਪੰਗਤਾ' ਦਾ ਖਾਸ ਆਧਾਰ ਇਸਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ - ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ 'ਅਪੰਗਤਾ' ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ - ss.32 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਰਾਜ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਸਮੇਤ ਸਮਾਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੁਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਤਕਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ - ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ। [ਪੈਰਾ 34, 35]

ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ - ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਪੰਗਤਾ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਅਪੰਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 2007। [ਪੈਰਾ 37, 38]

ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ - ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ - ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾਵਾਨ/ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਜੱਜ - ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ, ਗਿਣੀਆਂ ਗਈਆਂ - ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾਵਾਂ, ਜ਼ਰੂਰਤ। [ਪੈਰਾ 65]

ਕੇਸ ਲਾਅ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [1992] ਸਹਾਇਕ। 2 ਐਸਸੀਆਰ 454: (1992) ਸਹਾਇਤਾ। 3 ਐਸਸੀਸੀ 217 - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਅੰਨ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਘਵਾਦ [2013] 9 ਐਸਸੀਆਰ 1023 : (2013) 10 ਐਸਸੀਸੀ 772; ਜੀਜਾ ਘੋਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਘ। [2016] 4 ਐਸਸੀਆਰ 638: (2016) 7 ਐਸਸੀਸੀ 761; ਵਿਕਾਸ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ [2021] 12 ਐਸਸੀਆਰ 311: (2021) 5 ਐਸਸੀਸੀ 370; ਕਰਨਲ ਨਿਤੀਸ਼ਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [2021] 4 ਐਸਸੀਆਰ 633: 2021 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 261; ਤਾਨੀਆ ਮਲਿਕ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ [2018] 10 ਐਸਸੀਆਰ 348: (2018) 14 ਐਸਸੀਸੀ 129; ਜਸਟਿਸ ਸੁਨੰਦਾ ਭੰਡਾਰੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ [2014] 4 ਐਸਸੀਆਰ 113 : (2014) 14 ਐਸਸੀਸੀ 383; ਫਰਾਂਸਿਸ ਕੋਰਲੀ ਮੁਲਿਨ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ। [1981] 2 ਐਸਸੀਆਰ 516: (1981) 1 ਐਸਸੀਸੀ 608; ਰਾਜੀਵ ਰਤੂਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, ਏਆਈਆਰ ਔਨਲਾਈਨ 2018 ਐਸਸੀ 544; ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਧਾਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [2021] 13 ਐਸਸੀਆਰ 823: (2023) 2 ਐਸਸੀਸੀ 209 - 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਜੈਕਬ ਐਮ. ਪੁਥੁਪਰਾਂਬਿਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਜਲ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ [1990] ਸਹਾਇਕ। 1 ਐਸਸੀਆਰ 562: ਏਆਈਆਰ 1990 ਐਸਸੀ 2228; ਵੀ. ਸੁਰੇਂਦਰ ਮੋਹਨ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ [2019] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 954: (2019) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 237; ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਜੌਹਰ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (ਯੂਓਆਈ) ਅਤੇ ਹੋਰ। [2018] 7 ਐਸਸੀਆਰ 379 : (2018) 10 ਐਸਸੀਸੀ 1; ਆਰੀਅਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਾਜ (ਯੂਟੀ) (2021) 19 ਐਸਸੀਸੀ 813; ਹਰੀਦਾਸ ਪਾਰਸੇਦੀਆ ਬਨਾਮ ਉਰਮਿਲਾ ਸ਼ਾਕਿਆ [1999] ਪੂਰਕ 4 ਐਸਸੀਆਰ 476: (2000) 1 ਐਸਸੀਸੀ 81; ਓਮ ਰਾਠੌੜ ਬਨਾਮ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ, 2024 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 3130; ਅਨੁਜ ਗਰਗ ਬਨਾਮ ਹੋਟਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ [2007] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

991: (2008) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; ਡਾ. ਕਵਿਤਾ ਖੰਬੋਜ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ [2024] 2 ਐਸਸੀਆਰ 1136: (2024) 7 ਐਸਸੀਸੀ 103; ਅਭਿਮੀਤ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਅਤੇ ਹੋਰ [2024] 6 ਐਸਸੀਆਰ 530: (2024) 7 ਐਸਸੀਸੀ 262 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਸ਼ਮੀ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏਆਈਆਰ ਔਨਲਾਈਨ 2018 ਐਮਪੀ 551; ਵੀ. ਸੁਰੇਂਦਰ ਮੋਹਨ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ (2015) 4 ਮਦਰਾਸ ਲਾਅ ਜਰਨਲ 513; ਮਧੂ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰੀ ਰੇਲਵੇ, ਐਲਪੀਏ.640/2017 ਵਿੱਚ 17.01.2018 ਦਾ ਹੁਕਮ; ਮਿਸਟਰ ਸਮੀਹਾ ਬਾਰਵਿਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (2021) 1 ਮਦਰਾਸ ਲਾਅ ਜਰਨਲ 466; ਨੀਤੂ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, 2008 (2) ਏਡਬਲਯੂਸੀ 1541; ਰਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2012 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਪੀ ਐਂਡ ਐਚ 2017; ਅਨਮੋਲ ਭੰਡਾਰੀ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 2012 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਡੈਲ 4788 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਾਲਟਰ ਈ. ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, ਆਦਿ, ਅਤੇ। ਅਲ. ਬਨਾਮ ਐਲਫ੍ਰੇਡ ਈ. ਡੇਵਿਸ ਆਦਿ। 426 ਯੂ.ਐਸ. 229; ਐਸ. ਕੋਲਮੈਨ ਬਨਾਮ ਐਟ੍ਰਿਜ ਲਾਅ ਅਤੇ ਸਟੀਵ ਲਾਅ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 2008 1-05603; ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੀਟੋਰੀਆ ਬਨਾਮ ਵਾਕਰ ਐਸਏਸੀਸੀ-1998 (2) ਐਸਏ 363; ਮਹਲੰਗੂ ਬਨਾਮ ਕਿਰਤ ਮੰਤਰੀ [2020] ਜੈਡਏਸੀਸੀ 24; ਓਨਟਾਰੀਓ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਸਿਮਪਸਨ – ਸੀਅਰਜ਼ "ਓਨਟਾਰੀਓ ਐਚਆਰਸੀ", ਮਨੁ/ਐਸਸੀਸੀਐਨ/0009/1985; ਓਰਸਸ ਸੀ. ਕਰੋਸ਼ੀਆ [2010] ਈਸੀਐਚਆਰ 337; ਅਬਦੁਲਅਜ਼ੀਜ਼, ਕੈਬਲੇਸ ਅਤੇ ਬਾਲਕੰਡਲੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ [1985] ਈਸੀਐਚਆਰ 7; ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਪੀਟਲ ਅਲਾਇੰਸ ਆਨ ਰੇਸ ਰਿਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਕੈਨੇਡਾ (ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ), 1997 28 ਸੀ.ਐਚ.ਆਰ.ਆਰ.ਡੀ / 179 (ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ); ਵੈਨ ਰਾਲਟੇ ਬਨਾਮ ਨੀਦਰਲੈਂਡਜ਼ [1997] ਈਸੀਐਚਆਰ 6; ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਐਕਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੇਲਵੇ ਕੰਪਨੀ [1987] 1 ਐਸਸੀਆਰ 1114 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਵਿਲੀਅਮ ਐਨ. ਐਸਕਰਿਜ ਜੂਨੀਅਰ ਅਤੇ ਜੌਨ ਏ. ਫੇਰੇਜੋਹਨ, ਸੁਪਰਸਟੈਚਿਊਟਸ, 50 ਡਿਊਕ ਲਾਅ ਜਰਨਲ 1215-1276 (2001); ਸੈਂਡਰਾ ਫਰੈਡਮੈਨ, "ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਇਕੁਐਲਿਟੀ ਰੀਵਿਜ਼ਿਟਡ" ਭਾਗ 14(3), ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਰਨਲ ਆਫ਼ ਕੰਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨਲ ਲਾਅ (2016) 712-738 – ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਬਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ 1994; ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016; ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 2010; ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਯਮ, 2017; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਸਥਾਪਨਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ 2016; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ,

2017; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2023; ਦਿੱਲੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 1970; ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਯਮ, 2004; ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਦੂਜਾ ਸੋਧ) ਨਿਯਮ, 2016; ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਕੇਡਰ ਅਤੇ ਭਰਤੀ) ਨਿਯਮ, 2007; ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ (ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ) ਐਕਟ, 1995.

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰ; ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ; ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ; ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਤੋਂ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ; ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਨੇਤਰਹੀਣ, ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ; ਸੁਓ-ਮੋਟੋ ਗਿਆਨ; ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ; ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ; ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ (ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ); ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ); ਬੋਲ਼ਾਪਣ; ਸੇਰੇਬ੍ਰਲ ਪਾਲਸੀ; ਔਟਿਜ਼ਮ; ਬੌਧਿਕ ਅਪੰਗਤਾ; ਖਾਸ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ; ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ; ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ; ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ; ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ; ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਟੈਸਟ; ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ; ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ; ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ; ਨਿਰਪੱਖਤਾ; ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ; ਮਾਣਮੱਤਾ ਜੀਵਨ; ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ; ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ; ਅਪੰਗਤਾ-ਅਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ; ਮੈਂਡਾਮਸ; ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕਰਨਾ; ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ; ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਸਮਾਨਤਾ; ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ; ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ; ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂ ਕਲੀਨਿਕਲ ਮੁਲਾਂਕਣ; ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ; ਮਨਮਾਨੀ ਨਾ ਕਰਨਾ; ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ; ਵੱਖਰਾ ਵਰਗ; ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ; ਜਨਤਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ; ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ; ਪੀਐਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ; ਅਣ-ਰਾਖਵਾਂ ਵਰਗ; ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਂਚ; ਖਿਤਿਜੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ; ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ; ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ; ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰ; ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ; ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਕੋਟੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ; ਕਲਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ 14; ਕਲਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ 15; ਕਲਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ 16; ਕਲਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ 19; ਕਲਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ 21; ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 253; ਅਪੰਗਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ-ਅਧਾਰਤ ਮਾਡਲ; ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 2007; ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ 2019; ਸੰਧੀਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵਿਯੇਨ੍ਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1969; ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਮੇਟੀ; ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਘੋਸ਼ਣਾ; ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦਹਾਕਾ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

1993-2002; ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਮਿਸ਼ਨ; ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ; ਯੂਐਨਸੀਆਰਪੀਡੀ ਕਮੇਟੀ; ਓਨਟਾਰੀਓ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋਡ; ਯੂਰਪੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਦਾਲਤ; ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ; ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਵਿਭਾਗ (ਦਿਵਯਾਂਗਜਨ)।

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2024 ਦੀ ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 2

(ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ)

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਨਾਲ

2024 ਦੀ ਸੂ ਮੋਟੂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 6, 2025 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 3496 ਅਤੇ 3497 ਅਤੇ 2024 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 484 ਅਤੇ 494

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੁਆਰਾ।

ਗੌਰਵ ਅਗਰਵਾਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ/ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ।

ਵਕੀਲ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ:

ਰਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੇਹਰੋਤਰਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਨਿਸ਼ਿਤ ਅਗਰਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਨਿਸ਼ਕ ਮਿੱਤਲ, ਸਿਧਾਰਥ ਅਈਅਰ, ਉਤਕਰਸ਼ ਸੋਨਕਰ, ਸ਼੍ਰੇਏ ਕਪੂਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਉਪਾਸਨਾ ਅਗਰਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਪਰਨਾ ਮਹਿਰੋਤਰਾ, ਜਬਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਮੋਦ ਕੁਮਾਰ, ਅਪੂਰਵ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਵਿਜਾ/ਸ਼ਿਵਜਾ, ਐਮ. ਵੀ. ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਰਵੀ ਰਘੂਨਾਥ, ਮਨਨ ਡਾਗਾ, ਨਕੁਲ ਪਟਵਰਧਨ, ਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਰੁਣਿਆ ਲਕਸ਼ਮੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੇਜਲ ਜੈਨ।

ਵਕੀਲ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ:

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰਚਨਾ ਪਾਠਕ ਦਵੇ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਰੂਪਰਾ, ਡੀ.ਏ.ਜੀ., ਐਸ.ਕੇ. ਰੁੰਗਟਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਰਜੁਨ ਗਰਗ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕ੍ਰਿਤੀ ਗੁਪਤਾ, ਪੋਨਮ ਮਹੇਸ਼ ਬਾਬੂ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੋਨੀ, ਮੁਕੁਲ ਕੁਮਾਰ, ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਸਾਰਦ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘਾਨੀਆ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ, ਅਲਭਿਆ ਧਮੀਜਾ, ਭੁਵਨ ਕਪੂਰ, ਮਾਧਵ ਸਿੰਹਲ, ਡਾ.ਐਨ.ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਪਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ, ਡਾ. ਸਿੰਘ, ਡੀ.ਕੇ. ਗਰਗ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਗਰਗ, ਧਨੰਜੈ ਗਰਗ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਏਨਾਕਸ਼ੀ ਮੁਖੋਪਾਧਿਆਏ ਸਿਧਾਂਤ, ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਐੱਸ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਸਮਿਤਾ ਲਾਲ, ਕਾਮਾਖਿਆ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਗੌਤਮ ਨਾਰਾਇਣ, ਸੰਦੀਪ ਸੁਧਾਕਰ ਦੇਸ਼ਮੁਖ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਾਵਦਿਕ ਅੰਕੁਰ ਸ਼ਿਰੀਸ਼, ਸੀ.ਮਹਾਰਾਜੂ ਸਿਵਾਨਲਮ, ਜੀ. ਅਧਿਕੇਸਵਨ, ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਪੀ.ਵੀ., ਸੀ. ਕੈਵਿਨ ਅਨੰਤ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਆਦੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ

ਆਰ. ਮਹਾਦੇਵਨ, ਜੇ.

ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਮਝ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਹੇਠ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਲੜੀ ਨੰ		ਹੈਡ	ਪਾਰਾਗ੍ਰਾਫ
I		ਜਾਣ-ਪਛਾਣ	02-03
II		ਰਾਹਤ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ	04-8.1
III		ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰ	09-28
	ਏ	ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਸਿਵਲ) 2024 ਦਾ ਨੰਬਰ 2 [ਮੁੜ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਬਨਾਮ. ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ]	09-12.5
	ਏ.1	ਡਾ. ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ। ਸੰਜੇ ਜੈਨ - ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ	13-13.11
	ਬੀ	ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. 2024 ਦਾ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 6 [ਮੁੜ: ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਨਾਮ ਅਸਮਰਥਤਾ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.]	14-16
	ਸੀ	ਆਯੂਸ਼ ਯਾਰਡੀ ਬਨਾਮ. ਐਮ.ਪੀ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ [ਐਸਐਲਪੀ(ਸੀ) ਨੰ 12179 ਆਫ 2024]	17-21
	ਡੀ	ਅਲੋਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. [2024 ਦਾ ਐਸਐਲਪੀ(ਸੀ) ਨੰਬਰ 7683]	22-24.2
	ਈ	ਇਮਾਨਵੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. ਅਲੀਸ਼ਾ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. [ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਸੀ) ਨੰ 484 ਅਤੇ 494 ਆਫ 2024]	25-28
IV		ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਜੋ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ	29-29.1
V		ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ	30-66
	ਏ	ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚਾ ਅਪਾਹਜਤਾ-ਅਧਾਰਿਤ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ	33-36

	ਬੀ	ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਪਾਹਜਤਾ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ	37-38
	ਸੀ	ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ - ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਗਰੰਟੀਆਂ	39
	ਡੀ	ਨਿਆਂਇਕ ਪਹੁੰਚ - ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਰੱਕੀ	40
	ਈ	ਅਧਿਕਾਰ-ਆਧਾਰਿਤ ਪਹੁੰਚ	41-42
	ਐਫ	ਅਸਿੱਧਾ ਵਿਤਕਰਾ	43-46
	ਜੀ	ਚੋਣ ਮਾਪਦੰਡ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ - ਕੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ	47-62
	ਐਚ	ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉਦਾਹਰਨਾਂ- 'ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ'	65-66
VI		ਸਿੱਟਾ	67-67.1
VII		ਨਤੀਜਾ	68-69

I. ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

2. 4 ਜਨਵਰੀ, 2019 ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੁਆਰਾ ਲੂਈਸ ਬ੍ਰੇਲ ਦੇ ਜਨਮਦਿਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 1829 ਵਿੱਚ 'ਬ੍ਰੇਲ' ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਬ੍ਰੇਲ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੱਜ ਤੱਕ। ਲੂਈਸ ਬ੍ਰੇਲ, ਜੋ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਫੌਜ ਦੇ ਕੈਪਟਨ ਚਾਰਲਸ ਬਾਰਬੀਅਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਖੁਦ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਫਾਰ ਬਲਾਈਂਡ ਯੂਥ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਜਿਓਮੈਟਰੀ ਅਤੇ ਅਲਜਬਰਾ ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਲਈ ਵੀ ਕੰਨ ਸਨ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਲੂਈਸ ਬ੍ਰੇਲ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਜਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਯੋਗ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, "ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ (ਅੰਨ੍ਹੇ) ਨਿਮਰ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੁੱਛ ਜਾਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਤਰਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਅਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮਰੱਥ ਹਮਰੁਤਬਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ।

3. "ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਰੰਗ-ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।" ਪਲੇਸੀ ਬਨਾਮ ਫਰਗੂਸਨ (1896) ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ ਜੌਨ ਮਾਰਸ਼ਲ ਹਾਰਲਨ ਦੀ ਇਹ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ-ਰਹਿਤ ਰਾਏ, ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਮੇਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ-ਅਧਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾ ਕੇ, ਇੱਕ ਯੋਗ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ, ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ ਸਕਣ। ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਨੀਂਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ।

ਦੂਜਾ. ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਸੂਓ ਮੋਟੂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 2/2024 4.

07.03.2024,2 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 15.01.2024 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਦ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਨੇਤਰਹੀਣ ਹੈ।

---

1 ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ"

2 1. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ 1994 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਨਿਯਮ 6ਏ ਨੇਤਰਹੀਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

2. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਅਸੀਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

(i) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ;

(ii) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ; ਅਤੇ

(iii) ਭਾਰਤ ਸੰਘ।

4. ਅਸੀਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੌਰਵ ਅਗਰਵਾਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ। ਇਸ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਵੀ ਰਘੂਨਾਥ, ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਆਨ-ਰਿਕਾਰਡ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

5. ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 2024 ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

23.06.2023 ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਗਏ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ 1994 ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਯਮ 6ਏ ਨੇਤਰਹੀਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਾਨੀ, ਪੱਖਪਾਤੀ, ਅਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ, ਜੋ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ।

ਸੂਓ ਮੋਟੂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 6/2024

5. ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਨੇਤਰਹੀਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਐਸਐਲਪੀ(ਸੀ) ਨੰ.12179/2024 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਪੀਲ

6. ਚੁਣੌਤੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 01.04.2024 ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੈ। 2023 ਦੇ ਨੰਬਰ 30465, ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 7 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ 17.11.2023 ਦੀ ਪਰਿਣਾਮੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਛੋਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 7 ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2024 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ(ਸੀ) ਨੰ. 7683 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਪੀਲ

7. ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 11175/2023 ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਬਲਪੁਰ ਦੁਆਰਾ 11.01.2024 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (i) ਦੁਆਰਾ 18.02.2023 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਰਾਖਵੇਂ ਵਰਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਕੋਟੇ ਦੇ ਖਾਲੀ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

---

3 ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016

ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ), ਅਤੇ (ii) ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਧੀਨ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ 15.01.2018 ਦੇ ਦਫਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਸੀ) 2024 ਦੇ ਨੰਬਰ 484 ਅਤੇ 494

8. ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਲਈ ਹਰੇਕ ਪੜਾਅ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ, ਮੁੱਖ, ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜਾ 'ਤੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ।

2024 ਦਾ ਆਈ.ਏ. ਨੰ 242002, 2024 ਦਾ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ(ਸੀ) ਨੰ. 494

8.1. ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਹਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਸ ਸੋਧ ਅਰਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ:

(i) ਇਹ ਐਲਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 2010 ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14, 16 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕੱਟ-ਆਫ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਵਰਗ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ;

(ii) ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ, 2010 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਅਤੇ ਅਮਲਾ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਭਾਗ, ਅਮਲਾ, ਜਨਤਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ;

_____

4 ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ"

(iii) ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, 2024 ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੀਆਂ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ;

(iv) ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, 2024 ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸ਼ਾਰਟਲਿਸਟਿੰਗ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੜਾਅ ਲਈ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ।

III. ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਪੁਰਦਗੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰ

ਏ. ਮੁੜ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਬਨਾਮ। ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ, ਮਾਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ [ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 2024]

9. ਇੱਕ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ 15.01.2024 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 6ਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਨੇਤਰਹੀਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ।

10. ਇਸ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਹਨ। 15.04.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡਾ. ਸੰਜੇ ਐਸ. ਜੈਨ, ਜੋ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾਅ ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 25 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜੱਜਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ।

ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਸਪੁਰਦਗੀਆਂ

11. ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਯਮਾਂ, 2017 ਦੇ ਨਿਯਮ 12(1)(ਏ) ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 101 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਨ੍ਹੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਰਸ਼ਮੀ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ 5 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਸਥਾਪਨਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ 2016 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਰਾਜ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ, ਆਦਿ, ਵੀ ਇਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 6ਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੋਧ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14, 15, 16 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 2021 ਦੀਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ 2023 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀਆਂ

12. ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਿਯਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੀ ਧਾਰਾ 6ਏ, ਸਿਵਲ ਜੱਜ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

“6ਏ. 6% ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਿਤਿਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਖਵੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਸਿਰਫ਼ ਲੋਕੋਮੋਟਰ ਅਪੰਗਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਭਰਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋੜ੍ਹ ਠੀਕ ਹੋਇਆ, ਬੌਣਾਪਣ, ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਡਿਸਟ੍ਰੋਫੀ ਅਤੇ ਐਸਿਡ ਅਟੈਕ ਪੀੜਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਸੇਰੇਬ੍ਰਲ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016 (2016 ਦਾ 49) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਭਰਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਭਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਭਰਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਰਾਖਵੇਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

_____

5 ਏਅਰ ਔਨਲਾਈਨ 2018 ਐਮਪੀ 551

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਜਦੋਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 20176 ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਤਤਕਾਲੀ ਡੀਨ, ਨੇਤਾਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ, ਜਬਲਪੁਰ, (ਇੱਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਬਲਪੁਰ (ਐਮ.ਪੀ.) ਤੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਬਾਰੇ ਰਾਏ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ। ਡੀਨ, ਪੱਤਰ ਨੰ. 6417 ਮਿਤੀ 04.10.2017 ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਏ) ਤੋਂ (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਖਾਸ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ, ਬੋਲਾਪਣ ਜਾਂ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਦਿਮਾਗੀ ਅਧਰੰਗ, ਔਟਿਜ਼ਮ, ਬੌਧਿਕ ਅਪੰਗਤਾ, ਖਾਸ ਸਿੱਖਣ ਅਪੰਗਤਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ ਅਤੇ ਮਲਟੀਪਲ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ। ਡੀਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਏ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਸੀਆਈ (ਏ), (ਬੀ), (ਸੀ) - ਸਿਰਫ਼ ਦਿਮਾਗੀ ਅਧਰੰਗ), (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ 2% ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਐਮਪੀਐਚਜੇਐਸ ਨਿਯਮਾਂ, 2017 ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਛੋਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਮਪੀਐਚਜੇਐਸ ਨਿਯਮ, 2017 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ 03.13.2018 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾਲਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

12.1. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ' ਹੈ। ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਦੀ ਕਿਸਮ ਸਿਵਲ ਜੱਜ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ/ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਛੋਟ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਨਾਮਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਥਾਪਨਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ

_____

6 ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "ਐਮਪੀਐਚਜੇਐਸ ਨਿਯਮ, 2017"

ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

12.2. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 23.02.2023 ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਪੰਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਯਮਾਂ, 2017 ਦੇ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ 4% ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 6% ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਸੋਧ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ, 23.06.2023 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

12.3. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਲਈ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਡਾਕਟਰੀ ਮਾਹਰ ਭਾਵ, ਨੇਤਾਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ, ਜਬਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਡੀਨ ਦੀ ਰਾਏ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ), (ਬੀ), (ਸੀ - ਸਿਰਫ਼ ਦਿਮਾਗੀ ਅਧਰੰਗ), (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਅਪੰਗਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੱਜ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣਾ, ਕੇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨਾ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ, ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲੇ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨਾ, ਫੈਸਲੇ ਦੇਣਾ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਲਣਾ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹਾਪਣ ਜਾਂ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ, ਬੋਲ਼ਾਪਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਔਟਿਜ਼ਮ, ਸੇਰੇਬ੍ਰਲ ਪਾਲਸੀ, ਬੌਧਿਕ ਅਪੰਗਤਾ, ਖਾਸ ਸਿੱਖਣ ਅਪੰਗਤਾ, ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ, ਮਲਟੀਪਲ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੱਜ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34(1) ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਛੋਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ; ਅਤੇ ਨਿਯਮ 6ਏ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ।

12.4. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਿਤੀ 21.03.2024 ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਰੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

30.03.2024 ਅਤੇ 31.03.2024। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, 07.11.2024 ਨੂੰ ਐਸ.ਐਮ.ਡਬਲਯੂ.(ਸੀ)ਨੰ 2 ਆਫ 2024 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ, ਐਮਪੀਜੇਐਸ ਨਿਯਮਾਂ, 1994 ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

12.5. ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੀਣਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ 25 ਤੋਂ 30 ਸਾਲ - ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ।

ਏ.1 ਡਾ. ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ। ਸੰਜੇ ਜੈਨ – ਬੁਲਾਰੇ

13. ਵਿਚੋਲਗੀਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2023 ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਅਪਾਹਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਭਰਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵੱਲ ਦਿਵਾਇਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 25 ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਨੇ ਹੀ ਅਪਾਹਜਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

(ਏ) ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਭਰਤੀ ਦਿੱਲੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ, 1970 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 2019 ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਨਿਯਮ 22 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

“22. ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭਰਤੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਆਇਤਾਂ (ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਸੰਬੰਧੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗੀ [ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੰਗਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ] ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।”

(ਬੀ) ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਐਮਪੀਐਚਜੇਐਸ ਨਿਯਮ, 2017 ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਨਿਯਮ 6(2) ਦਿਮਾਗੀ ਅਧਰੰਗ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਲੋਕੋਮੋਟਰ ਅਪੰਗਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 2% ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਫੀਸ ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਸੀ) ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਯਮ, 2004 ਦੇ ਨਿਯਮ 5, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਦੂਜੀ ਸੋਧ) ਨਿਯਮ, 2016 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਅਪਾਹਜਾਂ ਲਈ 3% ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਡੀ) ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਦਿਵਿਆਂਗਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹਰ 100 ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, 54 ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ 3 ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲੋਕੋਮੋਟਰ ਡਿਸਏਬਿਲਿਟੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਸੀਮਾ 45 ਸਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਈ) ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਵਿੱਚ, ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਰਥੋਪੀਡਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

(ਐਫ) ਉੜੀਸਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੀ ਆਰਥੋਪੀਡਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਸਿਰਫ 1% ਹੈ।

(ਜੀ) ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਪੰਗਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਉੱਚਿਤ ਧਾਰਨਾ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 2% ਅਸਾਮੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਰਥੋਪੀਡਿਕ ਅਪੰਗਤਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਉਪ-ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੰਗਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ'।

(ਐਚ) ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਯਮ, 2010 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਿਯਮ, 2000 ਦੇ ਨਿਯਮ 36 ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ 3% ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ, 1% ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ/ਅੰਨ੍ਹਾਪਣ, ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਲੋਕੋਮੋਟਰ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

(i) ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਕੇਡਰ ਅਤੇ ਭਰਤੀ) ਨਿਯਮ, 2007 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ 1995 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ 1% ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ, ਬੋਲ਼ੇ ਅਤੇ ਆਰਥੋਪੀਡਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚੀ III-ਏ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਰਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਪੰਗਤਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਪੰਗਤਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 01.07.2023 ਨੂੰ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਦਿਵਿਆਂਗਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨੀਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਪੂਰੀ ਫੀਸ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਦਿਵਿਆਂਗਾਂ ਲਈ ਪਛਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਭਰਤੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਪੰਗਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਉੱਚਿਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੀ ਪੋਸਟ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ / ਇੱਕ ਬਾਂਹ / ਇੱਕ ਲੱਤ / ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ / ਕੋੜ੍ਹ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋਏ / ਬੌਣੇਪਣ / ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ (ਲੇਖਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਯੰਤਰ ਨਾਲ) ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਕੇਡਰ ਅਤੇ ਭਰਤੀ) ਨਿਯਮ, 2007 ਦੇ ਨਿਯਮ 10 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੀ.ਓ.(ਐਮਐਸ) ਨੰ.234, ਗ੍ਰਹਿ (ਅਦਾਲਤਾਂ-1) ਵਿਭਾਗ, ਮਿਤੀ 03.04.2018 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

(ਏ) ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ – ਐਸ

(ਬੀ) ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ – ਐਸਟੀ

(ਸੀ) ਤੁਰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ – ਡਬਲਯੂ

(ਡੀ) ਸੀਇੰਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ – ਐਸਈ
(ਈ) ਸੁਣਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ – ਐਚ
(ਐਫ) ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ – ਆਰ ਡਬਲਯੂ
(ਜੀ) ਸੰਚਾਰ (ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਸੰਚਾਰ ਸਮੇਤ)।

(ਜੇ) 11 ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਕਲਕੱਤਾ, ਝਾਰਖੰਡ, ਸਿੱਕਮ, ਉੱਤਰਾਖੰਡ, ਮਨੀਪੁਰ, ਮੇਘਾਲਿਆ, ਇਲਾਹਾਬਾਦ, ਕਰਨਾਟਕ, ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਦਿਵਿਆਂਗਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਜਾਂ ਰਿਆਇਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

13.1. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਸਮਾਨ ਮੌਕੇ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ) ਐਕਟ, 1995 ਦੀ ਧਾਰਾ 32, ਜੋ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜੋ ਅਪਾਹਜਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹਨਾਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ 30.12.2010 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ 2012 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਛਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, ਮਿਤੀ 29.07.2013 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ 4 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਰੁੱਪ ਏ ਵਿੱਚ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 466 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਹਨ।

13.2. ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 23.08.2006 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ 2006 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.ਨੰ.9840 ਵਿੱਚ, ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅੰਨ੍ਹੇ/ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ/ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 2014 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰ 983 ਵਿੱਚ 'ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਐਸ. ਦੀਵਾਨ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ 25.03.2014 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 1995 ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

13.3. ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਨੇ 19.04.2017 ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 1995 ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ। ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 3(3) ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 20 ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਰਾਜ 'ਤੇ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਕਾਡਰ ਦੀ ਕੁੱਲ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੂੰ "ਨਿਯੁਕਤ" ਕਰੇ। ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨਾ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਬਦਲਾਅ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਸੁਨੰਦਾ ਭੰਡਾਰੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ 25.04.2017 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਆਈ.ਏ. ਵਿੱਚ। ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ 2015 ਦਾ ਨੰਬਰ 10। 1998 ਦੇ ਨੰਬਰ 110, ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵੇਂ ਪਹਿਲੂ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

13.4. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਿਯਮ, ਭਾਵ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੀ ਧਾਰਾ 6ਏ, ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ "ਕੋਠ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੋਣ, ਬੌਣਾਪਣ, ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਡਿਸਟ੍ਰੋਫੀ ਅਤੇ ਐਸਿਡ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਸਮੇਤ ਲੋਕੋਮੋਟਰ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ" ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ-ਅਧਾਰਤ ਵਰਗੀਕਰਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ। ਅਨੁਜ ਗਰਗ ਬਨਾਮ ਹੋਟਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਸਮਾਨ, ਜਿਸਨੇ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਰਗੀਕਰਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ 'ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਲਾਇਲਾਜ ਫਿਕਸੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ;' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ।' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 6ਏ ਇਸ ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

13.5. ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਿਯਮ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪਾਹਜਾਂ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਢੁਕਵੀਂ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਨ੍ਹਾ ਜਾਂ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲਾ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਸਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਹੈ। ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ

_____

7 (2008) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1

ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਾਸ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਹਨਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਰਚਨਾਤਮਕ ਹੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਮਾਡਲ ਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਡਲ ਵੱਲ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਅਪੰਗਤਾ ਖੁਦ ਕਿਵੇਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ / ਸੰਸਥਾਗਤ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਕਿਵੇਂ ਅਪੰਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

13.6. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹੀ ਦਲੀਲ ਜੋ ਹੁਣ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵੀ. ਸੁਰੇਂਦਰ ਮੋਹਨ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ, 8 ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ. ਸੁਰੇਂਦਰ ਮੋਹਨ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। 9 ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਕਾਸ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, 10 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਰੇਂਦਰ ਮੋਹਨ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ("ਟੀਐਨਪੀਐਸਸੀ") ਦੇ ਸਿਵਲ ਜੱਜ (ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ) ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਵਜੋਂ 40-50% ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ/ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ; ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜਿਸਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 70% ਸੀ, ਨੂੰ ਇਸ ਸੀਮਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਾਮਲਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸੁਣਨ, ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀਆਂ ਵਾਜਬ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੀਮਾ ਨੇ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਪਾਬੰਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਕਾਸ ਕੁਮਾਰ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰੇਂਦਰ ਮੋਹਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਖ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

_____

8 (2015) 4 ਮਦਰਾਸ ਲਾਅ ਜਰਨਲ 513

9 (2019) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 237

10 (2021) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 370

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

(ਯੂਐਨਸੀਆਰਪੀਡੀ) ਅਤੇ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ("ਆਰਏ") ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰੇਂਦਰ ਮੋਹਨ (ਉਪਰਾ) ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਅਪੰਗਤਾ ਕਾਰਨ ਲੋੜੀਂਦੀ ਵਾਜਬ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿਵਲ ਜੱਜ (ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ) ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਰਏ ਦਾ ਇੱਕ "ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਪਹਿਲੂ" ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਰਏ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਟਾਲਣਯੋਗ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਆਰਏ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ "ਲੋੜੀਂਦੇ ਖਾਸ ਅਨੁਕੂਲਤਾਵਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਗਤ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 40-50% ਤੋਂ ਵੱਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ/ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਜੱਜ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਅਨੁਕੂਲਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਆਂਇਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ, ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ" ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੀਜਾ ਘੋਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ। ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਘ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਮਾਨਤਾ ਗਰੰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਿਯਮ ਆਰਏ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

13.7. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯੋਗ ਜੱਜ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਟਾਫ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਸਟਰ/ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੱਜ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਕੱਤਰੇਤ ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਕਲਰਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਜੱਜ ਨੂੰ ਫਾਈਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਉਸ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟਸ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਖੋਜ ਸਹਾਇਤਾ ਵਰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਾਹਜ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਗੁਪਤਤਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਪਾਹਜ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਪਤਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਤਕਨੀਕੀ ਹੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ

_____

11 (2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 761

ਸਾਡੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਨੁਕੂਲਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਮਾਨਸਿਕ ਰੁਕਾਵਟ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੌਜਿਸਟਿਕਲ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ।

13.8. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ 'ਇਟ ਕੈਨ ਬੀ ਡਨ' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੜੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅਪਾਹਜ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਦੇ 21 ਇੰਟਰਵਿਊ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਰਾਹੁਲ ਬਜਾਜ, ਅਨੁਸ਼ਾ ਰੈੱਡੀ ਅਤੇ ਮਾਧਵੀ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਆਰਏ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਨੇ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਸਫਲ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(i) ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੋਂ ਟੀ. ਚੱਕਰਵਰਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ 2009 ਵਿੱਚ ਕੋਇੰਬਟੂਰ ਵਿੱਚ III ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਨਸਿਫ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ 4 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਚੇਚਕ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ।

(ii) ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਸ਼ਰਮਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2013 ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ 83ਵਾਂ ਰੈਂਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅਜਮੇਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਰਵਰ ਦੇ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, 22 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਗਲਾਕੋਮਾ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਗੁਆ ਬੈਠੇ।

(iii) ਬੋਲ਼ੇ-ਅੰਨ੍ਹੇ ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹੈਲਨ ਕੈਲਰ ਨੂੰ 2011 ਵਿੱਚ ਯੂਰਪੀਅਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 2020 ਤੋਂ, ਉਸਨੇ ਬੋਸਨੀਆ ਅਤੇ ਹਰਜ਼ੇਗੋਵਿਨਾ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੱਜ ਦਾ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ।
ਆਪਣੀਆਂ ਅਪਾਹਜਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿਆਂਇਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸਨ।

13.9. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੀਨ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ, ਜਬਲਪੁਰ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਪਹੁੰਚ, ਇੱਕ ਬੰਦ ਦਿਮਾਗੀ ਰੁਖ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਬੋਲ਼ੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਨ, ਜਾਂ ਦਿਮਾਗੀ ਅਧਰੰਗ, ਔਟਿਜ਼ਮ, ਬੌਧਿਕ ਅਪੰਗਤਾ, ਖਾਸ ਸਿੱਖਣ ਅਪੰਗਤਾ, ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ, ਜਾਂ ਕਈ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਡੀਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਡੀਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਤਰਕ ਜਾਂ ਉਚਿਤਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹਾਪਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਡੀਕਲ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਅਪੰਗਤਾ ਨੂੰ ਅਪੰਗਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਪੰਗਤਾ ਬਾਹਰੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਆਪਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਰੀਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਹੋਣ। ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ 2016 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3(2)(3), ਅਤੇ (5) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਯੂਐਨਸੀਆਰਪੀਡੀ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 5(3) ਅਤੇ 2 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਤੋਂ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਡੀ ਜੂਰ ਅਤੇ ਡੀ ਫੈਕਟੋ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਰਾਜ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

13.10. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਯਮ 6 ਏ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਛੋਟ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 16(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ 6 ਏ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਰਏ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਛੋਟ ਖਰਾਬ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਅਪੰਗਤਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੀਨ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਜਬਲਪੁਰ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ 04.01.2021 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਣਦੇਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ 'ਜੱਜਾਂ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇ' ਨੂੰ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਗੀਕਰਨ ਸਮਝਣਯੋਗ ਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਯਮ 6 ਏ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ 2019 'ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 7.1 ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਬਰਾਬਰ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ। ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਜੱਜ, ਵਕੀਲ, ਵਕੀਲ, ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ,

ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਜਿਊਰੀ, ਮਾਹਰ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾ 7.2(ਬੀ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਸਾਰੇ ਅਪੰਗਤਾ-ਸਬੰਧਤ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਓ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੱਜ ਜਾਂ ਜਿਊਰੀ ਬਣਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ"। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ **ਯੂਐਨਸੀਆਰਪੀਡੀ** ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 13 ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਉਤਪ੍ਰੇਰਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸੰਧੀਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵਿਯੇਨ੍ਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ, 1969 (ਵੀਸੀਐਲਟੀ) ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਧੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

13.11. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਓਨਟੋਲੋਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਖੋਜ ਅੰਤਰ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਸਮਰੱਥਵਾਦੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, 'ਸਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ' ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਿਤ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਮੁੱਲ ਦੇ ਕੇ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੀ. ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸੋਧ [2024 ਦਾ ਐਸ.ਐਮ.ਡਬਲਯੂ. (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 6]

14. ਇਹ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇੱਕ ਨੇਤਰਹੀਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 2010 ਦੇ ਨਿਯਮ 10 ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ 'ਲੇਟਵੇਂ' ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਕੇ ਕਿ ਵੱਖਰੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਬੇਲੋੜੇ ਹਨ, ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਔਰਤਾਂ, ਵਿਧਵਾਵਾਂ, ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ, ਜੋ ਕਿ ਖਿਤਿਜੀ ਹਨ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨਾਂ ਲਈ, ਵੱਖਰੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਪੱਤਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

15. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ। ਆਪਣੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 09.04.2024 ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜੋਧਪੁਰ ਨੇ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਕਾਡਰ ਲਈ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਕੁੱਲ 222 ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, 9 ਅਸਾਮੀਆਂ ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸਨ। ਬਿਨੈਕਾਰ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ 40% ਸਥਾਈ ਸਰੀਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ 300 ਵਿੱਚੋਂ 109 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਲਗਭਗ 36.3% ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਅ ਪੇਪਰ-1 ਅਤੇ II ਵਿੱਚ 100 ਵਿੱਚੋਂ 40.5 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਲਗਭਗ 40.5% ਹੈ।

16. ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਕਲਾਜ਼ 23 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ ਹਰੇਕ ਲਾਅ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 30% ਅੰਕ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 35% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਹਰੇਕ ਲਾਅ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ 30% ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 35% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸੀ. ਆਯੂਸ਼ ਯਾਰਡੀ ਬਨਾਮ. ਮਾਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜ [2024 ਦਾ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰ. 12179]

17. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਡਿਸਏਬਿਲਿਟੀ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਥੈਲੇਸੀਮੀਆ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਰੀਰਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ਥਕਾਵਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਯਮਤ ਖੂਨ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ, ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮਾਂ, 1994 ਵਿੱਚ 23.06.2023 ਦੇ ਸੋਧ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ 17.11.2023 ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ 7 ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ, ਜੋ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਭਾਵ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ, ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ. ਡਿਗਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਬਾਰ ਵਿੱਚ 3 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 70% ਅਤੇ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 50% ਦੇ ਕੁੱਲ ਅੰਕ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 17.11.2023 ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 3-ਸਾਲ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਛੋਟ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਅਲਾਉਡ ਟੂ ਕੀਪ ਟਰਮਜ਼ (ਏਟੀਕੇਟੀ) ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

18. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ. ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 67% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅਪੰਗਤਾ ਕਾਰਨ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਸਮੈਸਟਰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਸਨੂੰ ਏਟੀਕੇਟੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇਣੀ ਪਈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਸੋਧ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਉਕਤ ਸੋਧ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ 2023 ਦਾ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.ਨੰ.30465 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ 01.04.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਦੀ ਇੱਥੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

19. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ, ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ 70% ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਕੁੱਲ 67% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ 40% ਅਪੰਗਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ, ਹੁਣ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਾਹਜ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ।

19.1. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ 70% ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਨਿਯਮ ਦੀ ਇਕਸਾਰ ਵਰਤੋਂ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਤਰਕਹੀਣ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਰਕਿੰਗ ਸਕੀਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਫੈਕਲਟੀ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਬੰਗਲੁਰੂ ਵਰਗੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਇਸ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਕਮਰੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਅਪਾਹਜ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੀਣਤਾ, ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਪਦੰਡ ਅਪਾਹਜਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

19.2. ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ, ਜੋ ਥੈਲੇਸੀਮੀਆ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਖਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਅੰਗ, ਭਾਵ, ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਪੇਪਰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਜਾਂ 70% ਦਾ ਕੁੱਲ ਸਕੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਰਨਾ, ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਭਾਰੀ ਫਾਈਲਾਂ ਚੁੱਕਣਾ ਆਦਿ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਯੋਗਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਸੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 3 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 70% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇਣੀ ਪਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਪੱਖਪਾਤੀ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਸਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

19.3. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿਯਮ 7 ਅਤੇ 17.11.2023 ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਮਨਮਾਨੇ, ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਛੋਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਹੋਰ ਯੋਗ ਹਨ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ,

(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ., ਆਦਿ) ਹਨ, ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 7 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

20. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2024 ਦੀ ਐਸਐਲਪੀ(ਸੀ) ਨੰ.9570 ਸਿਰਲੇਖ 'ਗਰੀਮਾ ਖਰੇ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ' ਅਤੇ 2024 ਦੀ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰ.9885 ਸਿਰਲੇਖ 'ਤੇਜਸ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ', ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 26.04.2024 ਅਤੇ 03.05.2024 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

21. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2024 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ(ਸੀ) ਨੰ. 27337 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 15.12.2023 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਲ 2023 ਲਈ ਸਿਵਲ ਜੱਜ (ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 2024 ਦੇ ਐਸ.ਐਮ.ਡਬਲਯੂ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ 21.03.2024 ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 2024 ਦੇ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 7452 ਵਿੱਚ 21.03.2024 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਅਪਾਹਜ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ / ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, 35 ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਮੇਤ 31 ਉਮੀਦਵਾਰ, 30.03.2024 ਅਤੇ 31.03.2024 ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਮੁੱਖ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ; ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ), 2022 ਲਈ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ 10.05.2024 ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 21.05.2024 ਨੂੰ ਐਸ.ਐਮ.ਡਬਲਯੂ.(ਸੀ) ਨੰਬਰ 2, 2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ, ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ 31 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਰਾਖਵੇਂ (ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ) ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, 21.05.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 31 ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਯੋਗ ਬਣਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਾਪਦੰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਭਾਵ ਹਰੇਕ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ 45 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 28.05.2024 ਨੂੰ ਐਸਐਲਪੀ(ਸੀ) ਨੰ. 12179/2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਜੱਜ (ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ) ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ

ਅਰਜ਼ੀ 2024 ਦਾ ਆਈ.ਏ. ਨੰ 135745 ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 28.05.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੇਂ (ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ) ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਯਾਨੀ ਹਰੇਕ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ 45% ਅੰਕ; 28.05.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ 21.05.2024 ਦੇ ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਡਬਲਯੂ.(ਸੀ). ਨੰ. 2024 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਪਦੰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਵੀ ਅਸੰਗਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਡੀ. ਅਲੋਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ. ਮਾਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜ [2024 ਦਾ ਐਸਐਲਪੀ(ਸੀ)ਨੰਬਰ 7683]

22. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਇੱਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਨਜ਼ਰ 40% ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਦੋ ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੁੱਲ ਅੰਕ (ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ 2021 ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਭਰਤੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਢਿੱਲਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਲ ਦਰ ਸਾਲ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਖਾਲੀ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਸਹੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2023 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.ਨੰ.11175 ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 18.02.2023 ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਕੋਟੇ ਦੀ ਅਣਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਖਾਲੀ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਸਦੀ ਗੈਰ-ਚੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 11.01.2024 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ:

23. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ

ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਨੇ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ 4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕੋਟਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਕਤ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਇੰਟਰਵਿਊ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ (ਪੀਐਚ) ਕੋਟੇ ਅਧੀਨ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, 18.02.2023 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਬੈਕਲਾਗ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ 50 ਵਿੱਚੋਂ 18.1 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ - ਜੋ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 20 ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਲੋੜ (ਭਾਵ, 50 ਅੰਕਾਂ ਦਾ 40%) ਤੋਂ 2 ਅੰਕਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 4 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ।

23.1. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 15.01.2018 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਰਾਹੀਂ ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਕਤ ਦਫ਼ਤਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਣਤੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਘਵਾਦ, 12 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 51, 52 ਅਤੇ 54 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਸੰਧੀਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦਫਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ

_____

12 (2013) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 772

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਦਾਰੇ, ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਨੋਡਲ ਅਫਸਰ ਇਸਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 7 ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਸਿਰਫ਼ 2 ਹੀ ਭਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਧੀਨ ਈਸੀਐਚਆਰ ਕੋਟੇ ਅਧੀਨ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਚੋਣ ਲਈ ਯੋਗ 237.85 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ 218.78 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ (ਰੋਲ ਨੰਬਰ 1028 ਵਾਲਾ) ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਢਿੱਲੇ ਮਿਆਰ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14, 16 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰਾ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦਫਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਸਿਰਫ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

23.2. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਲਈ 11.01.2024 ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 2021 ਦੀ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੇ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਪੈਰਾ 8 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਅਪੰਗਤਾ - ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ - ਦਾ ਇੰਟਰਵਿਊ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਵਿਕਾਸ ਕੁਮਾਰ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤਰਕ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਾਜਬ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਦਾ ਇੰਟਰਵਿਊ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

23.3. ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਰਗੀ ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ ਚੋਣ ਲਈ ਵਾਈਵਾ ਵੋਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ (i) ਡਾ. ਕਵਿਤਾ ਖੰਬੋਜ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ, 13 ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਐਂਟਰੀ-ਲੈਵਲ ਜੂਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ' ਅਤੇ (ii) ਅਭਿਮੀਤ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, 14 ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਐਂਟਰੀ-ਲੈਵਲ ਅਤੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਸਿਰਫ਼ ਇੰਟਰਵਿਊ ਜਾਂ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ'। ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਭਰਤੀ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵਾਈਵਾ ਵੋਸ ਕਟ-ਆਫ ਅਨੁਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ, ਜਿੱਥੇ ਉੱਚ ਕੁੱਲ ਸਕੋਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 2018 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਭਰਤੀ ਦੇ ਵਾਈਵਾ ਵੋਸ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਸਖ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ-ਪੱਧਰ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਸਖ਼ਤ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ ਪਾਰ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਈਵਾ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

23.4. ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ, ਈਸੀਐਚਆਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ 6 ਸੀਟਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2021 ਦੀ ਭਰਤੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 2022 ਸਾਲ ਲਈ ਭਰਤੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। 10.05.2024 ਨੂੰ ਐਲਾਨੀ ਗਈ 2022 ਦੀ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਪੀਐਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 2022 ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਖਾਲੀ ਈਸੀਐਚਆਰ ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਛੋਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਇਹਨਾਂ ਉਪਲਬਧ ਈਸੀਐਚਆਰ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

_____

13 (2024) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 103 (3 ਜੱਜ ਬੈਂਚ)

14 (2024) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 262

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

24. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੈਰ-ਰਾਖਵੇਂ ਵਰਗ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਅਸਾਮੀਆਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। 21.12.2021 ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 40% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ 20 ਜਾਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ 50 ਵਿੱਚੋਂ 18.1 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

24.1. ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਉਹ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡੀਓਪੀਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ 15.01.2018 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ, ਉਹ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਕੰਬੋਜ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਅਭਿਮੀਤ ਸਿਨਹਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਵਿੱਚ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ।

24.2. ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ 15.01.2018 ਦੇ ਡੀਓਪੀਟੀ ਸਰਕੂਲਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ, ਦਫਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਸਿਰਫ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮਾਪਦੰਡ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾ ਚੋਣ ਲਈ ਯੋਗ ਬਣਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਕੱਟ ਆਫ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੋਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਚੋਣ ਲਈ ਯੋਗ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਕੱਟ-ਆਫ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ 20 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ।

ਚੋਣ ਲਈ ਯੋਗ ਬਣਨ ਲਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੋਕੋਮੋਟਰ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲਾ 1 ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲਾ 1 ਉਮੀਦਵਾਰ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਗੈਰ-ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 2 ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ 2021 ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 34 (2) 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਚੋਣ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ (ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਮੇਤ) ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਧਾਰਾ 14, 16 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 21.12.2021 ਦੇ ਅਸਲ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਲਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਜਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਰਗ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ/ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ, 2024 ਦੇ ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਡਬਲਯੂ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ 07.11.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹਨਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ-ਆਫ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਈ. ਮਨਵੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. ਵੀ.ਐੱਸ. ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ। [ਡਬਲਯੂ.ਪੀ.(ਸੀ) ਨੰ.484 ਆਫ 2024] ਅਤੇ ਅਲੀਸ਼ਾ ਖਾਨ ਬਨਾਮ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ [2024 ਦਾ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ(ਸੀ) ਨੰ.494]

25. ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੈੱਟ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, 2024 ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਨ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ 09.04.2024 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਕਾਡਰ ਡਾਇਰੈਕਟ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, 2024 ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 222

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ, ਭਾਵ, 2022 ਵਿੱਚ 83 ਅਸਾਮੀਆਂ, 2023 ਵਿੱਚ 57 ਅਸਾਮੀਆਂ, ਅਤੇ 2024 ਵਿੱਚ 82 ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁੱਲ 9 ਅਸਾਮੀਆਂ ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਅੰਨ੍ਹਾਪਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ - 2 ਸੀਟਾਂ, ਬੋਲ਼ੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ - 3 ਸੀਟਾਂ, ਲੋਕੋਮੋਟਰ - 2 ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਔਟਿਜ਼ਮ - ਕੁੱਲ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖਿਤਿਜੀ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ 2 ਸੀਟਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 40% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਲਾਜ਼ 23(ii) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੁੱਲ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ (ਸ਼੍ਰੇਣੀ-ਵਾਰ) ਦਾ ਪੰਦਰਾਂ ਗੁਣਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਆਖਰੀ ਕੱਟ-ਆਫ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰੇ ਵਰਟੀਕਲ ਵਰਗੀਕਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 135 ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ 11 ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 15.07.2024 ਨੂੰ ਮੁਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਰਾਹੀਂ ਨਤੀਜਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1, ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੱਟ-ਆਫ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਕੋਰ ਕਿਸ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਔਰਤਾਂ, ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਹੋਰ ਖਿਤਿਜੀ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਕੱਟ-ਆਫ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭੁੱਲ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਫਲਤਾ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, 2024 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀਆਂ:

26. ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਹਰੇਕ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਰਟੀਕਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਕੱਟ-ਆਫ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਰਟੀਕਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ,

ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ 72 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਵਰਟੀਕਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਕੱਟ-ਆਫ 73 ਅੰਕ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਯਮਾਂ, 2017 ਦੇ ਨਿਯਮ 11(4) ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਯਮਾਂ, 2018 ਦੇ ਨਿਯਮ 5 ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀਆਂ "ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ" ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਕੱਟ-ਆਫ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ 09.04.2024 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 15(iii) ਵੱਲ ਦਿਵਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੇ ਗਏ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

26.1. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 2024 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰ. 710 ਵਿੱਚ 'ਸਿਧਾਰਥ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਐਂਡ ਓਰਜ਼' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 24.10.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ (ਇੱਕ ਨੇਤਰਹੀਣ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰ) ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, 2024 ਦੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 2024 ਦੀ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਡਾਇਰੀ ਨੰਬਰ 49998 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਤਿਸ਼ਨ ਜੰਗੀੜ ਬਨਾਮ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਫਾਰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਐਂਡ ਐਨਆਰ' ਸੀ, ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 25.10.2024 ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ (60% ਲੋਕੋਮੋਟਰ ਅਪੰਗਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ) ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, 2024 ਦੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁੱਲ 2 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 27.10.2024 ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ; ਅਤੇ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਬਾਕੀ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਕਤ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 07.11.2024 ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਹੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਗਲਤ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਬਾਅਦ ਦੇ ਦੌਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਵਿਅਕਤੀ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਬਹੁਤ ਵੱਖਰੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਧੀਨ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਵਰਟੀਕਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ।

ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ:

27. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ 09.04.2024 ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਕਾਡਰ ਡਾਇਰੈਕਟ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, 2024 ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ 23.06.2024 ਨੂੰ ਆਯੋਜਿਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

27.1. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਕਾਡਰ ਲਈ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ 31.08.2024 ਅਤੇ 01.09.2024 ਨੂੰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ 01.10.2024 ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 16.10.2024 ਅਤੇ 26.10.2024 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ 27.10.2024 ਨੂੰ 07.11.2024 ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਨਾਲ 222 ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਰਿਟ-ਵਾਰ ਸੂਚੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

27.2. ਅੱਗੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 2010 ਦੇ ਨਿਯਮ 10 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧੇ ਗਏ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ 16.03.2024 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ, 2010 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਅਤੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ 5% ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ।

27.3. ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁੱਦਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਕੇਡਰ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਏ ਨੰ. 5051/2023 ਅਤੇ 5052/2023 ਵਿੱਚ ਉੱਠਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਮਿਤੀ 21.08.2024 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ:

"15.... ਇਸ ਲਈ, ਮੁਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿਖਾਏ ਸਨ। ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਉਸਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਤੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਗੈਰ-ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਾ ਤਾਂ ਮਨਮਾਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਲਈ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 2024 ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਕਾਡਰ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦਾ ਜਵਾਬ

28. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 21.08.2024 ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 5051 ਆਫ਼ 2023 ਅਤੇ 5052 ਆਫ਼ 2023 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਕੱਟ ਆਫ਼ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਾ ਕਰਨਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਵੱਖਰਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ 07.11.2024 ਨੂੰ ਐਸ.ਐਮ.ਡਬਲਯੂ.(ਸੀ)ਨੰ. 2 ਆਫ 2024 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਆਮ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ।

IV. ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ

29. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੁਝ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਜਾਂ ਇੰਟਰਸੈਕਸ਼ਨਲ ਪਹਿਲੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਸਾਰੇ ਮੁੱਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਸਮਝ ਲਈ, ਸਿੱਟੇ ਮੁੱਦੇ-ਵਾਰ ਦੱਸੇ ਜਾਣਗੇ। 29.1. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

i. ਕੀ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਲਈ 'ਯੋਗ ਨਹੀਂ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ii. ਕੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 6ਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ?

iii. ਕੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 7 ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ?

iv. ਕੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਬੰਧਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

v. ਕੀ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ?

V. ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

30. ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੁਣਿਆ।

31. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਛਤਰੀ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਯੋਗਤਾ" ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ "ਉਚਿਤਤਾ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਡਿਗਰੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਕਤ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਥੇ ਕੀ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਉਕਤ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

32. ਇਸ ਲਈ, ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਹੈ ਜੋ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ (ਐਂਟਰੀ ਲੈਵਲ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਕੋਟੇ ਦੀ ਅਣਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾ ਕਰਨਾ (ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੀ)।

ਏ. ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ-ਅਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ

33. ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ 'ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ' ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 14, 15 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 14, 19 ਅਤੇ 21 ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤਿਕੋਣ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਲਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

34. ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ, ਲਿੰਗ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, 'ਅਪੰਗਤਾ' ਦਾ ਖਾਸ ਆਧਾਰ ਇਸਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਵਿਤਕਰੇ-ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਿਤਕਰੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ 'ਅਪੰਗਤਾ' ਨੂੰ ਗੈਰ-ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧ ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 2019 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਮ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ।15 ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਾਰਾ 15 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਾਰਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇਹ 'ਅਪੰਗਤਾ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੋਰ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਸਮਾਨ ਮੌਕੇ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ) ਐਕਟ, 1995 ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ 1 ਤੋਂ 5 ਦਸੰਬਰ, 1992 ਨੂੰ ਬੀਜਿੰਗ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਦਹਾਕੇ 1993 - 2002 ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

35. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 2006 ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਪਾਸ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਸੰਧੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 253 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ 'ਅਪੰਗਤਾ' ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਉਪਬੰਧ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 15 ਅਤੇ 16 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ, ਰਾਜ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਸਮੇਤ ਸਮਾਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਤਕਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਰਾਜ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ 189 ਵਿੱਚੋਂ 70 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 'ਅਪੰਗਤਾ' ਨੂੰ ਵਿਤਕਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਾਰਾ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

_____

15 ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ

36. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਨੇ ਅੱਜ ਇੱਕ 'ਸੁਪਰ ਸਟੈਚੂਟ' ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। 'ਸੁਪਰ ਸਟੈਚੁਟ' ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 2001 ਵਿੱਚ ਵਿਲੀਅਮ ਐਨ. ਐਸਕਰਿਜ ਅਤੇ ਜੌਨ ਏ. ਫੇਰੇਜੋਹਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਜਨਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਆਦਰਸ਼ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਢਾਂਚਾ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਅਰਧ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, "ਇਹ ਸੁਪਰਸਟੈਚਿਊਟ ਜਨਤਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ"।16 ਇਸ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਨੇ ਇੱਕ 'ਸੁਪਰ-ਸਟੈਚਿਊਟ' ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਰਧ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਬੀ. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਪੰਗਤਾ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ

37. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਨਤਾ ਦੋ ਪੂਰਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ: ਗੈਰ-ਵਿਤਕਰਾ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਵਿਭਿੰਨਤਾ। ਭੇਦਭਾਵ ਰਹਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਣ। ਬਰਾਬਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮਨਮਾਨੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਜਨਤਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਬੇਦਖਲੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣਾ), ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਠੋਸ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ। ਮੈਡੀਕਲ ਮਾਡਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ ਤੱਕ ਦਾ ਕਦਮ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

38. ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਝ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ,

---

16 ਵਿਲੀਅਮ ਐਨ. ਐਸਕਰਿਜ ਜੂਨੀਅਰ ਅਤੇ ਜੌਨ ਏ. ਫੇਰੇਜੋਹਨ, ਸੁਪਰ-ਸਟੈਚੂਟਸ, 50 ਡਿਊਕ ਲਾਅ ਜਰਨਲ 1215-1276 (2001)

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

2007, ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

ਬੀ. ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ।

ਸੀ. ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸਰਵਵਿਆਪਕਤਾ, ਅਵਿਭਾਜਤਾ, ਅੰਤਰ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਸੰਬੰਧਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ..."

ਲੇਖ 1 – ਉਦੇਸ਼

“ਇਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਣ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਬੌਧਿਕ ਜਾਂ ਸੰਵੇਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ 5 – ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ

ਧਿਰਾਂ ਇਹ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਭ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

ਰਾਜ ਧਿਰਾਂ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣਗੀਆਂ।

ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਾਜ ਧਿਰਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਢੁਕਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਗੀਆਂ ਕਿ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਲੇਖ 9 – ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ

ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਉਪਾਅ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਭੌਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਆਵਾਜਾਈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ।

ਧਾਰਾ 13 – ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ

ਰਾਜ ਧਿਰਾਂ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਉਮਰ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਨੁਕੂਲਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਵਾਂ ਸਮੇਤ, ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ, ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਧਾਰਾ 14 – ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਰਾਜ ਧਿਰਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ:
ਹੈ।

ਏ. ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣੇ;

ਬੀ. ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਂਝੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਪੰਗਤਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਾਂਝੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ।

ਧਾਰਾ 21 – ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਅਤੇ ਰਾਏ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ

ਰਾਜ ਧਿਰਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਢੁਕਵੇਂ ਉਪਾਅ ਕਰਨਗੀਆਂ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਅਤੇ ਰਾਏ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਣ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਮੰਗਣ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਲੇਖ 24 – ਸਿੱਖਿਆ

ਰਾਜ ਧਿਰਾਂ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ।

ਆਰਟੀਕਲ 27 - ਕੰਮ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ

ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਲ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ 5(3) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 5(4) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ:

(ਏ) ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਕੰਮ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕਿਰਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੈਟਿੰਗਾਂ ਲਈ ਕਿਰਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ;

(ਬੀ) ਸਹਾਇਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ, ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਕੋਚਿੰਗ ਅਤੇ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਅਪਾਹਜ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ;

(ਸੀ) ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਪਾਹਜਤਾ ਭੱਤੇ ਦਾ ਲਾਭ ਨਾ ਗੁਆਉਣ;

(ਡੀ) ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਤਕਰੇ ਵਜੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਤਕਰੇ, ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰੋ;

(ਈ) ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਸਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ। ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਜਾਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਲਾਭਾਂ ਵਰਗੇ ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਤੱਕ ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਗੜ ਜਾਵੇ;

(ਐਫ) ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ;

(ਜੀ) ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਨਿਯਮਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ, ਕਰੀਅਰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਮਿਲਣ;

(ਐਚ) ਅਪਾਹਜ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ-ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੇਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਮੁੜ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ, ਅਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਬਾਰੇ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਮਾਲਕਾਂ, ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸੰਗਠਨਾਂ, ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ;

(ਆਈ) ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਵੱਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਨਿਯਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਭੇਦਭਾਵ ਰਹਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ;

(ਜੇ) ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿਓ।

ਆਰਟੀਕਲ 30 – ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਮਨੋਰੰਜਨ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ

ਰਾਜ ਧਿਰਾਂ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਢੁਕਵੇਂ ਉਪਾਅ ਕਰਨਗੀਆਂ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਫਾਰਮੈਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਆਰਟੀਕਲ 32 – ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ

1. ਰਾਜ ਧਿਰਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ। ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ:

ਏ. ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਸਮੇਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹੈ;

ਬੀ. ਸਮਰੱਥਾ-ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਅਨੁਭਵ, ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾਕਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;

ਸੀ. ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਗਿਆਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਸਹੂਲਤ;

ਡੀ. ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇ, ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣਾ, ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।

ਸੀ. ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 - ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਗਰੰਟੀਆਂ

39. ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ 2016 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਪਾਹਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਠੋਸ ਰੂਪ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਇਸਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਪਬੰਧ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

ਭਾਗ 2

(ਸੀ) "ਰੁਕਾਵਟ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੰਚਾਰ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਆਰਥਿਕ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਸੰਸਥਾਗਤ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਰਵੱਈਏ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਂ ਢਾਂਚਾਗਤ ਕਾਰਕ ਸਮੇਤ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਕ ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ;

(ਐਚ) ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ "ਭੇਦਭਾਵ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਭੇਦਭਾਵ, ਬੇਦਖਲੀ, ਪਾਬੰਦੀ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਸਿਵਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ, ਆਨੰਦ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;

(ਐਲ) "ਉੱਚ ਸਹਾਇਤਾ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਤੀਬਰ ਸਹਾਇਤਾ, ਸਰੀਰਕ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਜੋ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਥੈਰੇਪੀ ਸਮੇਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸੂਚਿਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(ਆਰ) "ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ" ਤੋਂ ਭਾਵ ਚਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪੰਗਤਾ ਜਿੱਥੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪੰਗਤਾ ਨੂੰ ਮਾਪਣਯੋਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪੰਗਤਾ ਨੂੰ ਮਾਪਣਯੋਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(ਐਸ) "ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਬੌਧਿਕ ਜਾਂ ਸੰਵੇਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ, ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ; (ਵਾਈ) "ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਸੋਧ ਅਤੇ ਸਮਾਯੋਜਨ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਬੋਝ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।

ਭਾਗ 3

"ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ- (1) ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਾਨਤਾ, ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ। (2) ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗੀ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਢੁਕਵਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨਾ।

ਭਾਗ 5

ਭਾਈਚਾਰਕ ਜੀਵਨ-(1) ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਾਗ 6

ਬੇਰਹਿਮੀ ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ - (1) ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ, ਬੇਰਹਿਮੀ, ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਪਾਅ ਕਰੇਗੀ।

ਭਾਗ 12

ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ - (1) ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਅਥਾਰਟੀ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ।

ਭਾਗ 16

ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ - ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫੰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ - (i) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ;

ਭਾਗ 20

ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ- (1) ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ:

(2) ਹਰੇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਰੁਕਾਵਟ-ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ।

(3) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਗ 17

ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਅ। ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਪਾਅ ਕਰਨਗੇ, ਅਰਥਾਤ:

(ਏ) ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਸਰਵੇਖਣ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਬੀ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ;

(ਸੀ) ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਸੈਨਤ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰੇਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਜੋ ਬੌਧਿਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ;

(ਡੀ) ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣਾ;

(ਈ) ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਰੋਤ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ;

(ਐਫ) ਬੋਲਣ, ਸੰਚਾਰ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੰਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਫਾਰਮੈਟਾਂ, ਬ੍ਰੇਲ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਸਮੇਤ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ;

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

(ਜੀ) ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਮਾਪਦੰਡ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਹੋਰ ਸਿੱਖਣ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਸਹਾਇਕ ਉਪਕਰਣ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ;

(ਐਚ) ਮਾਪਦੰਡ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ;

(ਆਈ) ਅਪਾਹਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪੇਪਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ, ਲਿਖਾਰੀ ਜਾਂ ਅਮਾਨੂਏਨਸਿਸ ਦੀ ਸਹੂਲਤ, ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਭਾਸ਼ਾ ਕੋਰਸਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ;

(ਜੇ) ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖੋਜ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ

(ਕੇ) ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਪਾਅ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੋੜ ਹੋਵੇ।

ਭਾਗ 20

ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ- (1) ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ:

(2) ਹਰੇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਰੁਕਾਵਟ-ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ।

(3) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਗ 21

ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਦੀ ਨੀਤੀ। (1) ਹਰੇਕ ਸੰਸਥਾਨ ਸਮਾਨ ਮੌਕੇ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਹਰੇਕ ਸੰਸਥਾ ਉਕਤ ਨੀਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਵਾਏਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ।

ਭਾਗ 24

ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ- (1) ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ

ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਉੱਚਿਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਸਕਣ।

ਭਾਗ 32
ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ:

(1) ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਸੌ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜ ਰਾਖਵੇਂ ਰੱਖਣਗੀਆਂ।

(2) ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਭਾਗ 33
ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਲਈ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ: ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ-

(i) ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਖਵੀਆਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਬੰਧਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ;

(ii) ਅਜਿਹੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ

(iii) ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅੰਤਰਾਲ 'ਤੇ ਪਛਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨੀ।

ਭਾਗ 34

ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ- (1) ਹਰੇਕ ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਹਰੇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰੇਗੀ। ਹਰੇਕ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਡਰ ਦੀ ਕੁੱਲ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ। ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਧਾਰਾ (ਏ), (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਧਾਰਾਵਾਂ (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ, ਅਰਥਾਤ:-

(ਏ) ਅੰਨ੍ਹਾਪਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ;
(ਬੀ) ਬੋਲ਼ੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ;
(ਸੀ) ਦਿਮਾਗੀ ਲਕਵਾ, ਕੋੜ੍ਹ ਠੀਕ ਹੋਣ, ਬੌਣਾਪਣ, ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਡਿਸਟ੍ਰੋਫੀ ਸਮੇਤ ਲੋਕੋਮੋਟਰ ਅਪੰਗਤਾ;
(ਡੀ) ਔਟਿਜ਼ਮ, ਬੌਧਿਕ ਅਪੰਗਤਾ, ਖਾਸ ਸਿੱਖਣ ਅਪੰਗਤਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ;
(ਈ) ਧਾਰਾਵਾਂ (ਏ) ਤੋਂ (ਡੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁ-ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ, ਹਰੇਕ ਅਪੰਗਤਾ ਲਈ ਪਛਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲ਼ੇ-ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016, ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਅਪਾਹਜਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਧਾਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਜੀਵਨ, ਸਿੱਖਿਆ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ, ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ, ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਡੀ. ਨਿਆਂਇਕ ਪਹੁੰਚ - ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਰੱਕੀ

40. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲੇ ਨਿਆਂਇਕ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਗੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ:

(i) ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਬਲਾਇੰਡ ਐਂਡ ਓਰਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਸਟਿਸ ਪੀ. ਸਦਾਸ਼ਿਵਮ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ) ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ:

"50. ਅਪਾਹਜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਹਨ

---

17 2013 (10) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 772

ਨੌਕਰੀ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜਬਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਪਾਹਜ ਲੋਕ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲਾਭਦਾਇਕ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ii) ਜੀਜਾ ਘੋਸ਼ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਵਾਜਬ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਠੋਸ ਸਮਾਨਤਾ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਸਟਿਸ ਏ.ਕੇ. ਸੀਕਰੀ ਨੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

“40. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਨਤਾ ਦੋ ਪੂਰਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ: ਗੈਰ-ਵਿਤਕਰਾ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਵਿਭਿੰਨਤਾ। ਗੈਰ-ਵਿਤਕਰਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਣ। ਬਰਾਬਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮਨਮਾਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਾਰਨ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜਦੋਂ ਜਨਤਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਵਿਤਕਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਣਉਚਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ), ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰੇ ਹੈ।

(iii) ਵਿਕਾਸ ਕੁਮਾਰ (ਉੱਪਰ), ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

“35. ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਭਾਗ (ਐਚ) ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ, ਇੱਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਛੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਖਲੇ ਜਾਪਣਗੇ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਾਧੂ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਅਸਲ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ - ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ - ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਾਹਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਰੰਟੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

“44. ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਨਮਾਨ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਰਥ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਸਕੇ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੱਤ ਹਨ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ, ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜਾਂ ਦੇ ਅਟੁੱਟ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਸਿਰਫ਼ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਪਾਹਜਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਤਕਰੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰੇ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਗਾ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਠੋਸ ਸਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਵਾਟਰਸ਼ੈੱਡ ਹੈ।

ਅਪਾਹਜਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੀਂਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ।

45. ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਰਸਤਾ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ, "ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ, ਤਰਕ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਢਾਲਦੇ ਹਨ।"

46. ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜੋ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ, ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ, ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ, ਨਿੱਜੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਨੁਕੂਲਤਾ 'ਵਾਜਬ' ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਅਪੰਗਤਾ ਦੀ ਹਰੇਕ ਸਥਿਤੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਅਪੰਗਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਲੱਖਣ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

49. ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਪੰਗਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾ ਕੇ, ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੰਗਤਾ-ਅਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰਾ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਸੈਕਸ਼ਨਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਖਾਸ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੰਗਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਆਯਾਮੀ ਸਮਝ ਕੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਲਈ ਨੀਤੀ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੰਗਤਾ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਅ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤੀ ਹੋਣ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅੰਤਰਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ। ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਹਰੇਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰੇ ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾ ਕੇ, ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੰਗਤਾ-ਅਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰਾ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਸੈਕਸ਼ਨਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਖਾਸ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਪੰਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੰਗਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਆਯਾਮੀ ਸਮਝ ਕੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਲਈ ਨੀਤੀ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੰਗਤਾ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਅ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤੀ ਹੋਣ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅੰਤਰਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ।

(iv) ਜਸਟਿਸ ਸੁਨੰਦਾ ਭੰਡਾਰੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, 18 ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"9... ਅਪਾਹਜਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਰਵੱਈਆ ਉਦਾਰ ਅਤੇ ਰਾਹਤ-ਮੁਖੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਰੁਕਾਵਟ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸੁਸਤ..."

_____

18 (2014) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 383

(v) ਫਰਾਂਸਿਸ ਕੋਰਲੀ ਮੁਲਿਨ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ, ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ:

"ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਿਸ਼ਤੀ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਜੀਵਨਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕੇ।"

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ: "ਹਰ ਉਹ ਕੰਮ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਅਪਮਾਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਣ ਦੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।" ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸਮਝ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੀਣਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਅਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁਨਰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(vi) ਰਾਜੀਵ ਰਤੂਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ, 20 ਜਸਟਿਸ ਏ.ਕੇ. ਸਿੱਖਰੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ:

"26. ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 2016 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਾਹਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਪਾਹਜਾਂ ਲਈ ਇੰਨਾ ਚਿੰਤਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਲਣਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ

_____

19 (1981) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 608

20 ਏਅਰਲਾਈਨ 2018 ਐਸਸੀ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ, ਕੰਪਨੀਆਂ, ਫਰਮਾਂ, ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ 2016 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨਗੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰ ਸਕੇ।

(vii) ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਧਾਰੀਵਾਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ 21 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ:

“77. ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੰਗਤਾ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਨਸਿਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰਗੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ-ਆਕਾਰ-ਫਿੱਟ-ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਪੰਗਤਾ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਨ - ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਢਾਂਚਾਗਤ, "ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ" ਬਾਰੇ ਆਮ ਨਿਰੀਖਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

78. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ 'ਤੇ "ਰੁਕਾਵਟਾਂ" ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ "ਅਪਾਹਜ" ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕਲੰਕਿਤ ਜਾਂ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਤਕਰਾ "ਅਪਾਹਜ" ਹੋਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗਾ। ...

82. ਸੀਆਰਪੀਡੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਧੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ

_____

21 (2023) 2 ਐਸਸੀਸੀ 209

ਸਾਰੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ। [ਧਾਰਾ 1, ਸੀਆਰਪੀਡੀ 2006।] ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹੈ। [ਧਾਰਾ 1, ਸੀਆਰਪੀਡੀ 2006।] ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਧੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। [ਜਯਨਾ ਕੋਠਾਰੀ, "ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ: ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਇੰਜਣ", 45(18) ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਹਫਤਾਵਾਰੀ 65-72 (2010)।] ਭਾਰਤ ਸੀਆਰਪੀਡੀ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ 1-10-2007 ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੀਆਰਪੀਡੀ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 1 ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਮਲਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੰਗਤਾ ਇੱਕ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਰਹੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ [ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ, ਸੀਆਰਪੀਡੀ 2006]। ਧਾਰਾ 1 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

"1. ... ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ, ਬੌਧਿਕ ਜਾਂ ਸੰਵੇਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।" ਧਾਰਾ 20(4) ਅਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਆਮ ਗਰੰਟੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਤਨਖਾਹ ਸਕੇਲ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਵਾਲੇ ਢੁਕਵੇਂ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਸੀਆਰਪੀਐਫ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਿਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਜਾਂ ਉਪਕਰਣਾਂ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਜਾਂ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਇੱਕ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਠੋਸ ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ 73ਵੇਂ ਅਤੇ 74ਵੇਂ ਸੋਧਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਾਈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਅਪਾਹਜ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ' ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰੇ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 41 ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੈਕਬ ਐਮ. ਪੁਥੁਪਰਾਂਬਿਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਵਾਟਰ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ 22 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 41 ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ'। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 41, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਰਾਜ 'ਤੇ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ।

ਈ. ਅਧਿਕਾਰ-ਅਧਾਰਤ ਪਹੁੰਚ

41. ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂ ਕਲੀਨਿਕਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਪਰਖਿਆ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਵਾਜਬ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਇੱਕ ਯੋਗ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੁਮਾਰ (ਉੱਪਰਲਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਪੰਗਤਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ

_____

22 ਏਆਈਆਰ 1990 ਐਸਸੀ 2228

ਸਾਰੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ 2018 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰੇਂਦਰ ਮੋਹਨ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੈ, ਅਪੰਗਤਾ-ਅਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਡੂੰਘਾ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ-ਅਧਾਰਤ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਡਾਕਟਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, "ਸ਼ੱਕ-ਅਧਾਰਤ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁਹਾਰਤ-ਸੰਚਾਲਿਤ ਮਾਡਲ",23 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲਟ ਹੈ।

42. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਡਾਕਟਰੀ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰਫ਼ ਕਲੀਨਿਕਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਿਯਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੀ ਧਾਰਾ 6ਏ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਲਈ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਪਰ-ਸਟੈਚਿਊਟ, ਭਾਵ, ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016, ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਸਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਅਪੰਗਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ-ਅਧਾਰਤ ਮਾਡਲ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਿਯਮ, ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਅਪੰਗਤਾ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਕਲੀਨਿਕਲ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਟੇ, ਜੋ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਹੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੌਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ, ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਭਾਵੇਂ ਜਨਤਕ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਣਗੇ।

---

23 ਸੈਂਡਰਾ ਫਰੈਡਮੈਨ, "ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਇਕੁਐਲਿਟੀ ਰੀਵਿਜ਼ਿਟਡ" ਭਾਗ 14(3), ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਰਨਲ ਆਫ਼ ਕੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨਲ ਲਾਅ (2016) 712-738

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਚੋਣ ਲਈ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ। ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਯੂਐਨਸੀਆਰਪੀਡੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਧਾਰਾ 5, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭੇਦਭਾਵ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਮ ਟਿੱਪਣੀ ਨੰ. 6 ਵਿੱਚ, ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ/ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

..... "ਸੰਮਲਿਤ ਸਮਾਨਤਾ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਮਾਡਲ, ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਮਾਡਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਚੈਰਿਟੀ, ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪੰਗਤਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰੀ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਅਪੰਗਤਾ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਰਚਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"
ਭਾਰਤ ਇਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਲਈ 'ਯੋਗ ਨਹੀਂ' ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦਾ ਨਿਯਮ 6ਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਐੱਫ. ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ

43. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 7 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਇਸਨੂੰ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੰਗਤਾ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਸਿਰਫ਼ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਸਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਬਰਾਬਰ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅਸਮਾਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਗੀਆਂ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਯਤਨ ਵਿੱਚ 70% ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪਿਕ ਨਿਯਮ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਜਾਪਦਾ ਹੈ,

ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਰਨਲ ਨਿਤੀਸ਼ਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ, 24 ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਵਾਈ. ਚੰਦਰਚੂੜ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸਨ), ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੈ, ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਮਾਪਦੰਡ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਿੰਗ-ਅਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਥੇ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਮਰਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਢਾਂਚੇ ਜੋ "ਆਦਰਸ਼" ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਪਿਤਰਸੱਤਾਤਮਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਮਾਯੋਜਨ ਅਤੇ ਸੋਧਾਂ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਦਮਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ... ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਹੈ"।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ, ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

44. ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਜੌਹਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ। ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (ਯੂਓਆਈ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਕਿ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਖਾਸ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“ਈ 1- ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ: ਲੁਕਿੰਗ ਗਲਾਸ ਰਾਹੀਂ

441. ਧਾਰਾ 377 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੈਤਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨਸੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਜਨਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ

_____

24 2021 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 261

25 (06.09.2018 - ਐਸਸੀ): ਮਨੁ/ਐਸਸੀ/0947/2018: (2018) 10 ਐਸਸੀਸੀ 1

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

'ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹੁਕਮ' ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 377 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 377, ਵਿਪਰੀਤ ਲਿੰਗੀ ਜੋੜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਦਾ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਸੈਕਸ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਰਾਧੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 377 'ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹੁਕਮ' ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੇ ਆਚਰਣ, ਜਿਨਸੀ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਪੁਰਦਗੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਨਾਲਸਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 377, ਭਾਵੇਂ ਖਾਸ ਜਿਨਸੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਜ਼ ਵਿੱਚ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਧਾਰਾ 377 ਕੁਝ ਖਾਸ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ:

ਧਾਰਾ 377 ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਨਸੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਲਿੰਗੀ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 377 ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਰੇ ਸਮਲਿੰਗੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮਲਿੰਗਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਝੁਕਿਆ, ਅਜੀਬ, ਘਿਣਾਉਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮੁੱਚਾ ਗੇਅ ਅਤੇ ਲੈਸਬੀਅਨ ਭਾਈਚਾਰਾ ਭਟਕਣਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੀ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਕਰਕੇ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੂਹ, ਆਪਣੀ ਜਿਨਸੀ ਗੈਰ-ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਇਸਨੇ ਧਾਰਾ 377 ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਪਕ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ, ਸਮਾਜਿਕ ਬਾਈਕਾਟ, ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 377 ਨੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸਨੇ ਐਲਜੀਬੀਟੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਿਪਰੀਤ ਲਿੰਗੀ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ, ਬੇਦਖਲੀ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਪੈਟਰਨ ਬਣਾਇਆ।

442. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ

ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਰਗ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਪ੍ਰਭਾਵ। ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੰਸਦ ਅਤੇ 5 ਜੁਲਾਈ 2006 ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ 2006/54/ਈਸੀ 'ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ' ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ: "ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਮਾਪਦੰਡ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਇੱਕ ਲਿੰਗ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਮਾਪਦੰਡ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਢੁਕਵੇਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋਣ।"

443. ਗ੍ਰਿਗਸ ਬਨਾਮ ਡਿਊਕ ਪਾਵਰ ਕੰਪਨੀ ਮਨੁ/ਯੂਐਸਐਸਸੀ/0066/1971: 401 ਯੂਐਸ 424 (1971) ਵਿੱਚ, ਅਮਰੀਕੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਫਰੀਕੀ-ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਰਨ ਘਟੀਆ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਯੋਗਤਾ/ਖੁਫੀਆ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੇ ਅਫਰੀਕੀ-ਅਮਰੀਕੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ" ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਤਕਰੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਹਨ, ਪਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾਪੂਰਨ ਹਨ।"

444. ਬਿਲਕਾ-ਕੈਫੈਸ ਜੀਐਮਬੀਐਚ ਬਨਾਮ ਕਰਿਨ ਵੇਬਰ ਵਾਨ ਹਾਰਟਜ਼ (1986) ਈਸੀਆਰ 1607 ਵਿੱਚ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਔਰਤਾਂ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

ਈਈਸੀ ਸੰਧੀ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 119 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਇੱਕ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਸਟੋਰ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਬੇਦਖਲੀ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਬੇਦਖਲੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਕਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।

445. ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਐਂਡਰਿਊਜ਼ ਬਨਾਮ ਲਾਅ ਸੋਸਾਇਟੀ ਆਫ਼ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਮਨੁ/ਐਸਸੀਸੀਐਨ/0036/1989: (1989) 1 ਐਸਸੀਆਰ 143 ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

ਵਿਤਕਰਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ ਜੋ, ਭਾਵੇਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਪਰ ਨਿੱਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਵੇ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਨਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਥੋਪਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਫਾਇਦਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਸੀਮਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੀ ਬਚ ਸਕਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ "ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਮੂਹ 'ਤੇ ਬੋਝ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਮੌਕਿਆਂ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਜਾਂ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ", ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।

446. ਪ੍ਰੀਟੋਰੀਆ ਦੀ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਵਾਕਰ ਮਨੁ/ਐਸਏਸੀਸੀ/0001/1998: (1998) 3 ਬੀਸੀਐਲਆਰ 257 ਵਿੱਚ, ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ:

ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ... ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਵਿਤਕਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਪੈਟਰਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਜੜ੍ਹਾਂ ਫੜ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਦੇਸ਼ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨੁਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਅਨੁਚਿਤ ਵਿਤਕਰਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਚਰਣ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

45. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 7 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

(i) ਵਾਲਟਰ ਈ. ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, ਆਦਿ, ਅਤੇ। ਅਲ. ਬਨਾਮ ਐਲਫ੍ਰੇਡ ਈ. ਡੇਵਿਸ ਐਟ ਅਲ., 26 ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਦੋ ਨੀਗਰੋ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ, ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨਸਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸੋਧ ਦੇ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਪਰ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ "ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਫਿਰ ਵੀ ਅਵੈਧ ਹੈ, ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਨਸਲ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੋਝ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦੂਰਗਾਮੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਟੈਕਸ, ਭਲਾਈ, ਜਨਤਕ ਸੇਵਾ, ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸਿੰਗ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏਗਾ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅਵੈਧ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਜੋ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਔਸਤ ਕਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਅਮੀਰ ਗੋਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਬੋਝ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ"।

(ii) ਕੌਂਸਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ 2000/78/ਈਸੀ (27 ਫਰਵਰੀ, 2000) "ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ" ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਸ. ਕੋਲਮੈਨ ਬਨਾਮ ਐਟ੍ਰਿਜ ਲਾਅ ਅਤੇ ਸਟੀਵ ਲਾਅ, 27 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੈਂਡ ਚੈਂਬਰ, ਯੂਕੇ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਨਿਰਦੇਸ਼ 2000/78 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਖੁਦ ਅਪਾਹਜ ਹਨ; ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਣਚਾਹੇ ਵਿਵਹਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਖੁਦ ਅਪਾਹਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਅਪਾਹਜਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ"।

(iii) ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੀਟੋਰੀਆ ਬਨਾਮ ਵਾਕਰ, 28 ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ... ਉਹਨਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਵਿਤਕਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ

_____

26,426 ਯੂ.ਐਸ. 229

27 ਯੂਰਪੀਅਨ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 2008 1-05603

28 ਐਸਏਸੀਸੀ - 1998 (2) ਐਸਏ 363

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਪੈਟਰਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਜੜ੍ਹਾਂ ਫੜ ਗਿਆ ਜਾਂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ"। ... "ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਰ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨੁਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਅਨੁਚਿਤ ਵਿਤਕਰਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।" ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਲਗਭਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਵਿਵਹਾਰ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।" ਇਸੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਤੀਸ਼ਾ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਧੂ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰੀ ਰੇਲਵੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(iv) ਮਹਲਾਂਗੂ ਬਨਾਮ ਕਿਰਤ ਮੰਤਰੀ, 30 ਦੇ ਇੱਕ ਹਾਲੀਆ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ (ਐਸਏਸੀਸੀ) ਨੂੰ 1993 ਦੇ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਕਟ, 130 ਦੀ ਧਾਰਾ 1(xix)(v) ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਟ, ਅਪੰਗਤਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਾਭਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਐਸਏਸੀਸੀ ਨੇ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪਾਬੰਦੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਸੀ।

(v) ਓਨਟਾਰੀਓ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਸਿੰਪਸਨ - ਸੀਅਰਜ਼, 31 ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਓਨਟਾਰੀਓ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1)(ਜੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। 32 ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਨੀਤੀ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਧਰਮ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਬਤ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

_____

29 ਆਰਡਰ ਮਿਤੀ 17.01.2018 ਨੂੰ ਐਲਪੀਏ.640/2017 ਵਿੱਚ

30 [2020] ਜੈਡਏਸੀਸੀ 24

31 “ਓਨਟਾਰੀਓ ਐਚਆਰਸੀ”, ਮਨੁ/ਐਸਸੀਸੀਐਨ/0009/1985 32 ਓਨਟਾਰੀਓ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1)(ਜੀ) ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਾਲ ਨਸਲ, ਧਰਮ, ਰੰਗ, ਲਿੰਗ, ਉਮਰ, ਆਦਿ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

"18. ਮੈਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਤਕਰੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਧਾ ਵਿਤਕਰਾ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮਾਲਕ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵਰਜਿਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, "ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਕੈਥੋਲਿਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਔਰਤ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਾਲਾ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।" ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਵਿਤਕਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਾਲਕ ਅਸਲ ਵਪਾਰਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਮਿਆਰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਜਿਸਦਾ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਰਜਿਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਦੀ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਜੁਰਮਾਨੇ, ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਜਬਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਿਯਮ ਜੋ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਤਕਰਾਤਮਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਾਂਚ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਮਾਮਲਾ ਦਿਖਾਇਆ।

(vi) ਓਰਸਸ ਬਨਾਮ ਕਰੋਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ, 33 ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਮਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖਰੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

_____

33 [2010] ਈਸੀਐਚਆਰ 337

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਆਪਣੀ ਨਸਲ ਜਾਂ ਨਸਲੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੂਰਪੀਅਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ "ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਮਾਪਦੰਡ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਿਸੇ ਨਸਲੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਢੁਕਵੇਂ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਨਾ ਹੋਣ"।

(vii) ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਐਕਸ਼ਨ ਟ੍ਰੈਵਲ ਡੇਸ ਫੇਮਸ ਬਨਾਮ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੇਲਵੇ ਕੰਪਨੀ34 ਵਿੱਚ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੇਲਰੋਡ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਜੋਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ:

"ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਵਿਤਕਰਾ ਉਹ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ ਜੋ ਭਰਤੀ, ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਧਾਰਨ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਪਛੜੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ "ਕੁਦਰਤੀ ਤਾਕਤਾਂ" ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕਿ ਔਰਤਾਂ "ਬਸ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ" (ਅਬੇਲਾ ਰਿਪੋਰਟ, ਪੰਨੇ 9-10 ਵੇਖੋ)। ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਭਿਆਸਾਂ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰਵੱਈਏ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ"...

ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਾਅ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

"ਇਲਾਜ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਸਗੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਾਭ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵੀ ਵੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ"। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਾਂਚਾਬੱਧ ਕੀਤਾ: "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਇਕੁਇਟੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਿੰਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

---

34 (1987) 1 ਐਸਸੀਆਰ 1114

ਪਹਿਲਾਂ, ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਸੰਚਤ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ, ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਰ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ..."।

(viii) ਐਕਸ਼ਨ ਟ੍ਰੈਵਲ ਡੇਸ-ਫੇਮਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਪੀਟਲ ਅਲਾਇੰਸ ਆਨ ਰੇਸ ਰਿਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਕੈਨੇਡਾ (ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ)35 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ (ਨਸਲ, ਰੰਗ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਮੂਲ) ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਘੇਟੋਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਇੱਛਾਵਾਂ ਲਈ ਘੱਟ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਸਟਾਫਿੰਗ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਬੇਹੋਸ਼ ਪੱਖਪਾਤ ਲਈ ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਰਜਬਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਤੀਸ਼ਾ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਸੀ।

(ix) ਅਬਦੁਲਾਜ਼ੀਜ਼, ਕੈਬਲੇਸ ਅਤੇ ਬਾਲਕੰਡਾਲੀ ਬਨਾਮ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ, 36 ਵਿੱਚ ਯੂਰਪੀਅਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿੰਗਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਅੱਜ ਯੂਰਪ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਰੂ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ"। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯੂਰਪੀਅਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਵੈਨ ਰਾਲਟੇ ਬਨਾਮ ਟੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ।

_____

35 1997 28 ਸੀ.ਐਚ.ਆਰ.ਆਰ.ਡੀ. / 179 (ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ)

36 [1985] ਈਸੀਐਚਆਰ 7

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਨੀਦਰਲੈਂਡਜ਼, 37 ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਸਨ ਜਦੋਂ 1962 ਵਿੱਚ ਜਨਰਲ ਚਾਈਲਡ ਕੇਅਰ ਬੈਨੀਫਿਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 1950 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਾਨਤਾ ਵੱਲ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੁਝਾਨ ਦਿਖਾਇਆ। ਅਬਦੁਲਅਜ਼ੀਜ਼ ਦਾ ਹੋਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਲਿੰਗਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਅੱਜ ਯੂਰਪ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਟੀਚਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਲਿੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਰੂ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ"। ਇਹਨਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਜ ਗਰਗ (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

(x) ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਐਮ. ਸਮੀਹਾ ਬਾਰਵਿਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, 38 ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਜਸਟਿਸ ਆਰ. ਮਹਾਦੇਵਨ) ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ "ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ 'ਤੇ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਜੇ ਵੀ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਿੱਚ ਪਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬਣਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਰਥਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ। ਵਿਤਕਰਾ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਮੁੱਖ ਨਿੱਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ"।

46. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲਿੰਗ-ਅਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਪਾਹਜ/ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੀਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਲਈ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਲਈ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੋਗ-ਸਰੀਰਕ ਹਮਰੁਤਬਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਸੌਖ ਵੀ

_____

37 [1997] ਈਸੀਐਚਆਰ 6

38 (2021) 1 ਮਦਰਾਸ ਲਾਅ ਜਰਨਲ 466

ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਅਤੇ ਯੋਗ ਵਕੀਲਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਸਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਾਰਥਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮ, ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ 70% ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਅਸਿੱਧੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਬੰਧ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਹਨ ਪਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਤਕਰੇਪੂਰਨ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 7, ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਹ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਮਿਆਦ ਦੀ ਵਾਧੂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ 70% ਦੇ ਕੁੱਲ ਸਕੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਿਯਮ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁੱਲ 70% ਸਕੋਰ (ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਛੋਟ ਦੇ ਨਾਲ) ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜੀ. ਅਪਾਹਜ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਚੋਣ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਮਾਰਕ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ - ਭਾਵੇਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇ

47. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ [ਐਸਐਲਪੀ(ਸੀ)ਨੰ.7683 ਆਫ 2024] ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨੰ. 36035/02/2017-ਅਮਲਾ (ਰੈਸ) [ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ] ਮਿਤੀ 15.01.2018 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

48. ਮੁੱਢਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਪਾਹਜ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 20 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਕੱਟ-ਆਫ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦਫ਼ਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਅਗਲਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ਼ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟਆਫ ਦਾ ਨੁਸਖ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

49. ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟਆਫ ਲਗਾਉਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਜਿਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਢੁਕਵੇਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼/ਆਦੇਸ਼ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਚੋਣ ਲਈ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

49.1. ਨੀਤੂ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, 39 ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:

'ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਖਿਤਿਜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।' ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜੋ ਉਕਤ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ 36 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ 55 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 335 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

50. ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਨੀਆ ਮਲਿਕ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, 40 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

'ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਇੰਟਰਵਿਊ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦਾ ਇਹ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।' ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਾਈਵਾ ਵੋਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਾਸਿੰਗ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਹੈ।

_____

39 2008 (2) ਏਡਬਲਯੂਸੀ 1541

40 (2018) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 129

ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੇ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨੁਸਖੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਉਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

51. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, 41 ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ (ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ) ਨੇ 48.8% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਲੀਅਰਿੰਗ ਹੈਂਡਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁੱਲ ਪਾਸਿੰਗ ਅੰਕ 50% ਸੀ, ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ 5% ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਛੋਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ 4 ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ:

"ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 9 ਅਧੀਨ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਹੁਦੇ ਮੰਗਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਅਜਿਹੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਮਿਆਰਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਮ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਢੁਕਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਯਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ 1995 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਢਿੱਲੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ-ਮੰਗਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. (ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਾਖਾ) ਵਿੱਚ ਅਗਲੀ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

52. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਹੁਣ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਹੋਰ ਵਰਟੀਕਲ ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਵਰਗ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਧਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਨਮੋਲ ਭੰਡਾਰੀ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 42 ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਨੂੰ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਛੋਟ ਜਾਂ ਰਿਆਇਤ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

_____

41 2012 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਪੀਐਂਡਐਚ 2017

42 2012 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਡੈਲ 4788

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

"21. ਉਪਰੋਕਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਾਹਜਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨੂੰ ਖਿਤਿਜੀ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਵਰਟੀਕਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਸਸੀ, ਐਸਟੀ, ਓਬੀਸੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਵਿੱਚ ਕੱਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੋ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ, ਭਾਵ, ਵਰਟੀਕਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੇ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਛੋਟ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਾਹਜਾਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਲਾਭ/ਰਿਆਇਤ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੱਛੜੇ ਵਰਗ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਿਰਫ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਲਿਆਏਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਰਟੀਕਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਖੁਦ ਹੀ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹੀ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, 10% ਰਿਆਇਤ, ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

22. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੰਗਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਛੋਟ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

52.1. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਰੀਅਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਯੂਟੀ) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 43 ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ:

"3. ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੰਡ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਯੋਗਤਾ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਨਮੋਲ ਭੰਡਾਰੀ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ [ਅਨਾਮੋਲ ਭੰਡਾਰੀ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, 2012 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਡੈਲ 4788: (2012) 131 ਡੀਆਰਜੇ 583] ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਾਹਜਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ

_____
43 2021 (19) ਐਸਸੀਸੀ 813

ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ..

5. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਣ ਲਈ 35% ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਂਜ਼ਾਲਵੇਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਲ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 31-5-2019 ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੇਂਟਿੰਗ ਜਾਂ ਅਪਲਾਈਡ ਆਰਟ ਵਿੱਚ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪਾਹਜਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਅੰਕ ਹੁਣ 35% ਹੈ।
53. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਐਸ.ਐਮ.ਡਬਲਯੂ.(ਸੀ) ਵਿੱਚ। ਨੰ: 2/2024 ਨੇ 21.05.2024 ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ:

“1. ਸਾਡੇ 21.03.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ 31 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਯੋਗ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ।

2. ਸਾਡੇ 21.03.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਸਦੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ 31 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਰਾਖਵੇਂ (ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ) ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।
53.1. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਪਾਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਰਾਖਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਛੋਟ ਜਾਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਾ ਕਰਕੇ।

54. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਰੀਦਾਸ ਪਾਰਸੇਦੀਆ ਬਨਾਮ ਉਰਮਿਲਾ ਸ਼ਾਕਿਆ,44 ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਕਿ ਕੀ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਦੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ

_____
44 (2000) 1 ਐਸਸੀਸੀ 81

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਇੱਕੋ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹਨਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਭਰਤੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਗਿਆਯੋਗ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖਾਲੀ ਕੈਰੀ ਫਾਰਵਰਡ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਰਾਖਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਣ-ਰਾਖਵੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 16 (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਏ ਗਏ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 309 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ/ਰਿਆਇਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

55. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਸ.ਐਮ.ਡਬਲਯੂ.(ਸੀ) ਨੰ.2/2024 ਵਿੱਚ 07.11.2024 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਘੱਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਨਿਯਮ ਚੁੱਪ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

56. ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 07.11.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੇਂ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 11.12.2024 ਨੂੰ ਹੋਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂਇਕ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 1970 ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 1970 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਵਿਭਾਗ (ਦਿਵਯਾਂਗਜਨ) ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ 04.01.2021 ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਾਹਜਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

57. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ (ਪ੍ਰੀਲਿਮ ਅਤੇ ਮੇਨ ਦੋਵੇਂ) ਵਿੱਚ ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਛੋਟ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

58. ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ, 45 ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਜਨਤਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੈਰੇ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ:

“293. ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਰਜੀਹ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਅੰਕ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲੋੜਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਕੇ। (ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਐਮ. ਥਾਮਸ [(1976) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 310, 380: 1976 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਐਲ ਐਂਡ ਐਸ) 227: (1976) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 906] ਵਿੱਚ ਤਰਜੀਹੀ ਇਲਾਜ ਵੇਖੋ)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਂਟ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ, ਫੀਸ ਰਿਆਇਤਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਜੋ ਚੀਜ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਲਈ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪਛੜਿਆਪਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਹੈ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਅਤੇ ਬੋਲ਼ੇ, ਗੂੰਗੇ ਅਤੇ ਅਪੰਗ, ਅਤੇ

_____

45 1992 ਸਪੋਰਟ (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 217

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਹੋਰ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਤਰਜੀਹ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਰਗ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰਜੀਹ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਭਾਵਕ ਵਰਗੀਕਰਨ ਵਜੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

294. ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਜਾਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਅਜਿਹੇ ਪਛੜੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਖਵੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪਛੜੇਪਣ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚੋਣ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਅਯੋਗ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਤਕਰਾਪੂਰਨ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ: ਐਮ.ਆਰ. ਬਾਲਾਜੀ [1963 ਸਪੁਰਦਗੀ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 439: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1963 ਐਸ.ਸੀ. 649]। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਛੜੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਜਾਂ ਰਿਆਇਤ ਜਾਂ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਣਾਤਮਕ ਜਾਂ ਸਾਪੇਖਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਮਾਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੂਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ - ਭਾਵੇਂ ਗੁਣਾਤਮਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਉਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ - ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖ਼ਤੀ ਅਤੇ ਤੰਗੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਭਾਵਕ ਵਿਤਕਰੇ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਐਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਪਛੜਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਯੋਗ ਹੈ ਉਹ ਪਛੜਾਪਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੈ। ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਇੱਕ ਉਪਚਾਰਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ

ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੋਟੇ ਦੁਆਰਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਛੜੇਪਣ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੋਧਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਨੁਸਖ਼ਾ ਦੇਣਾ

831. ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਦੇਣਾ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਥਾਮਸ [(1976) 2 ਐਸਸੀਸੀ 310, 380: 1976 ਐਸਸੀਸੀ (ਐਲਐਂਡਐਸ) 227: (1976) 1 ਐਸਸੀਆਰ 906] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਢਿੱਲ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕੋਚਿੰਗ/ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ [(1981) 1 ਐਸਸੀਸੀ 246, 289: 1981 ਐਸਸੀਸੀ (ਐਲਐਂਡਐਸ) 50: (1981) 2 ਐਸਸੀਆਰ 185, 234] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਢਿੱਲਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਢਿੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਖਵੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਜਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ - ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ - ਓਬੀਸੀ, ਐਸਸੀ ਅਤੇ ਐਸਟੀ ਲਈ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਜਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

832. ਬਾਲਾਜੀ [1963 ਪੂਰਕ 1 ਐਸਸੀਆਰ 439: ਏਆਈਆਰ 1963 ਐਸਸੀ 649] ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜਾਨਕੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਰਿਮੂ [(1973) 1 ਐਸਸੀਸੀ 420: 1973 ਐਸਸੀਸੀ (ਐਲਐਂਡਐਸ) 217: (1973) 3 ਐਸਸੀਆਰ 236, 252] ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, "ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲਾ ਹੈ"। ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਖੰਨਾ, ਜੇ ਦੀ ਰਾਏ ਥਾਮਸ [(1976) 2 ਐਸਸੀਸੀ 310, 380: 1976 ਐਸਸੀਸੀ (ਐਲਐਂਡਐਸ) 227: (1976) 1 ਐਸਸੀਆਰ 906] ਵਿੱਚ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਰਾਏ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ, ਜੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ। ਦੇਵਦਾਸਨ [ਟੀ.] ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ। ਦੇਵਦਾਸਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (1964) 4 ਐਸਸੀਆਰ 680: ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 179: (1965) 2 ਐਲਐਲਜੇ 560] ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਧਾਰਾ 16(4) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 335 ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਟੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਿਆਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਵੇਗੀ", ਪਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਨੇ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਈਅਰ, ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਥਾਮਸ [(1976) 2 ਐਸਸੀਸੀ 310, 380: 1976 ਐਸਸੀਸੀ (ਐਲਐਂਡਐਸ) 227: (1976) 1 ਐਸਸੀਆਰ 906] ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 366, ਪੈਰਾ 132)

"[E] ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸੇਵਾ। ਇੱਕ ਅਰਾਜਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੇ ਇਨਪੁਟਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾਪਣ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਨੈਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ ਉੱਗਦੀ ਹੈ (ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ) ਜੇਕਰ ਇਸਦੀ ਰਚਨਾ 'ਅਸੀਂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ' ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਮਝ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਭਰੇ ਅਤੀਤ ਦੇ ਹੈਂਗਓਵਰ ਨੂੰ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।"

833. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵਸੰਤ ਕੁਮਾਰ [1985 ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਸੀ 714: 1985 ਪੂਰਕ 1 ਐਸਸੀਆਰ 352] ਵਿੱਚ ਚਿਨੱਪਾ ਰੈੱਡੀ, ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 739, ਪੈਰਾ 36)

"[ਟੀ] ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ, ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਹੋਰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।"

ਅਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਨਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛੀਏ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ 35 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਸੁਧਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ? ਕੀ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲਾਤ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ, ਜੇਕਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ? ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਬੇਲੋੜੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਮਿੱਥ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਐਖਾ ਫੈਟਿਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

834. ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਘਟਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ/ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗਿਣਤੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, - ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, 30% ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਅੰਕੜੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 335 ਦਾ ਹੁਕਮ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 16 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 46 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਾ 335 ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

835. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ/ਟੈਸਟ/ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅੰਕ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਡੀਫੁਨਿਸ [40 ਐਲ ਐਡ 2ਡੀ 164: 416 ਯੂਐਸ 312 (1974)] ਵਿੱਚ ਡਗਲਸ, ਜੇ ਦੀ ਰਾਏ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਉਕਤ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੇ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੇ "ਵਾਅਦੇ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ" ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਉੱਚ ਵਰਗ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਉੱਚ ਸਕੋਰ। (ਉਸਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਪੈਰਾ 716 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਕਾਰਨ, - ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਨਤ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬੁੱਧੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਥਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 46 ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

836. ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਿਰੋਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। (ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 335 ਦਾ ਹੁਕਮ - ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਜਨਜਾਤੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਹੈ, ਲੇਖ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਵੇਗੀ।) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੁਸ਼ਲਤਾ, ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਮੰਨਣਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਭਰਤੀ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਘੱਟ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਵੀ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਗੇ - ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਮ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਯੋਗਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਇਸਨੇ ਦੂਜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ,

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਯੋਗਤਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਰਾਖਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਭਰਤੀ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜੋ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਅੰਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਗੇ।

837. ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਨੋਟ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ। ਬਨਾਮ ਨਿਵੇਦਿਤਾ ਜੈਨ [(1981) 4 ਐਸਸੀਸੀ 296: (1982) 1 ਐਸਸੀਆਰ 759] ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ (ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰੀ-ਮੈਡੀਕਲ ਟੈਸਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 50% ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ 33% ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 40% ਅਤੇ 30% ਸੀ। ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਉਪਰੋਕਤ ਮਿਆਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਕਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 335 ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 335 ਢੁਕਵੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ (ਨਿਵੇਦਿਤਾ ਜੈਨ [(1981) 4 ਐਸਸੀਸੀ 296: (1982) 1 ਐਸਸੀਆਰ 759] ਵਿੱਚ) ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਵਾਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗਤਾ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ/ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਮਿਆਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਜੋ ਕਿ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ - ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਿਆਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਾ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਖਵੇਂ ਵਰਗ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਿਆਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਹੁਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

59. ਇਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਛੋਟ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994) [ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਫ. ਨੰ 3106/XXI-ਬੀ(ਇੱਕ)/2023, ਮਿਤੀ 22-6-2023 ਤੱਕ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ] ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਇੱਥੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

19. ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।—ਜਿੱਥੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਮਲ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਜਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਅਣਉਚਿਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਖਾਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਢਿੱਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਣ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

60. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿੱਜੀ, ਜਨਤਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਅਮਲਾ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਫ਼ਤਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨੰਬਰ 36035/02/2017-ਐਸਟ (ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ) [ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ] ਮਿਤੀ 15.01.2018, ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

“11. ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਮਿਆਰ ਦਾ ਢਿੱਲਾਕਰਨ:

11.1 ਜੇਕਰ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਣਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਆਮ ਮਿਆਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ,

ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਆਂ ਬਾਕੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਢਿੱਲੇ ਮਿਆਰ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਪੋਸਟ ਜਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਲਈ ਅਯੋਗ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਪੰਗਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਉਹੀ ਢਿੱਲਾ ਮਿਆਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਣਰਾਖਵੇਂ/ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ/ਓਬੀਸੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

61. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਓਮ ਰਾਠੌੜ ਬਨਾਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਹੈਲਥ ਸਰਵਿਸਿਜ਼46 ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“57. ਇੱਕ ਆਡਿਟ ਟ੍ਰੇਲ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸੰਸਥਾ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਬੋਝ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਸਤੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 20 ਅਕਤੂਬਰ 2024 ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ (i) ਅਪੰਗਤਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਬੋਰਡਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਯੋਗਤਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਬੋਰਡ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ; (ii) ਅਜਿਹੇ ਬੋਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਜੋ ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ; (iii) ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਮਾਡਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ; (v) ਅਪੰਗਤਾ ਯੋਗਤਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿਓ; ਅਤੇ (vi) ਕਲੀਨਿਕਲ ਅਨੁਕੂਲਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਬਿੰਦੂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

58. ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਓਮਕਾਰ ਗੌਂਡ (ਉਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ

_____

46 2024 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 3130

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡੋਮੇਨ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਾ। ਅਸੀਂ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਮਾਹਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਕਮੇਟੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੁਝਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਪੈਨਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਸਕਣ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰੱਖ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕਣ।

62. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ 47 ਛੋਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਪਰੋਕਤ ਦਫ਼ਤਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਹਾਇਕ ਮੁੱਦੇ

63. 2024 ਦੇ ਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 484 ਅਤੇ 494 ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੂ ਮੋਟੂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 6/2024 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਔਰਤਾਂ, ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਹੋਰ ਖਿਤਿਜੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੱਟ-ਆਫ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਆਓ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ, 2010 ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

“10. ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ, ਹੋਰ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ, ਹੋਰ ਲਈ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ

---

47 (1992) ਸਹਾਇਤਾ। 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 217

ਪਛੜੇ ਵਰਗ, ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾ ਉਮੀਦਵਾਰ।

(4) ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

"20. ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਸਿਲੇਬਸ – (1) ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਭਰਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਭਰਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਨੁਸੂਚੀ-IV ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ। ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੱਲ ਅਸਾਮੀਆਂ (ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਨੁਸਾਰ) ਦਾ ਪੰਦਰਾਂ ਗੁਣਾ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਉਕਤ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਭਰਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘੱਟ ਸੀਮਾ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕੁੱਲ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ (ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਨੁਸਾਰ) ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਤੱਕ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(3-ਏ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਮੌਜੂਦਾ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਕਾਨੂੰਨ) ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਬਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਵੇਗੀ।

(4) ਭਰਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਿਖਤੀ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀਵਾ ਵੋਇਸ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(5) ਸਿਲੇਬਸ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

"24. ਭਰਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ।- ਭਰਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਭਰਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਦੇ ਕੇਡਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਰੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਭਰਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਕੁੱਲ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 35% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਤੇ, ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇ ਕੁੱਲ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 40% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

"41. ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ।- ਅਦਾਲਤ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਚੁਕਵੇਂ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਯਮ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ; ਅਤੇ ਨਿਯਮ 41 ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੁਕਵਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਕੱਟ ਆਫ਼ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਕੇ।

63.1. ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 16.03.2024 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ, 2010 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟ ਅਤੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ 5% ਦੀ ਰਿਆਇਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੁਕਮ/ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

63.2. ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਟਆਫ ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

63.3. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੱਟ-ਆਫ ਸੂਚੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਲਈ, ਖਾਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਆਖਰੀ ਅੰਕ ਬਾਰੇ ਅਣਜਾਣ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ, ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰੇਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

64. ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਅਪਾਹਜਤਾ (ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ) ਅਤੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ)। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਕਨੀਕੀ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

“31. ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ 2016 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ 2016 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ।”

ਐੱਚ. ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਚਮਕਦਾਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ - 'ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ'

65. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਉੱਘੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੀਣਤਾ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਉੱਤਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮਰੱਥ ਹਮਰੁਤਬਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਪੇਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੇ ਕਈ ਨੇਤਰਹੀਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਬਜਾਜ, ਅਨੁਸ਼ਾ ਰੈੱਡੀ ਅਤੇ ਮਾਧਵੀ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਆਈਡੀਏਪੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੜੀ, 'ਇਟ ਕੈਨ ਬੀ ਡਨ' ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਸਨ। ਇਸ ਲੜੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਅਪਾਹਜ ਜੱਜਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈਯੋਗ ਸੂਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਲਈ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਇੰਟਰਵਿਊਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

(i) ਜਸਟਿਸ ਜ਼ਾਕ ਮੁਹੰਮਦ ਯਾਕੂਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨਿਨਜਾਈਟਿਸ ਕਾਰਨ 16 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਨੇ 1998 ਤੋਂ 2013 ਤੱਕ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਆਪਣੇ ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ, ਇੱਕ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਕੰਪਿਊਟਰ, ਇੱਕ ਬ੍ਰੇਲ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ-ਟੇਕਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਿਆਂਇਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਜੋ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਬ੍ਰੇਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ,

ਉਸਨੇ ਇਸ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀ ਚਾਰਟ, ਨਕਸ਼ੇ, ਜਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਰਗੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਿ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ "ਦੇਖਣਾ" ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਜਸਟਿਸ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ, ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

(ii) ਜਸਟਿਸ ਡੇਵਿਡ ਐਸ. ਟੈਟਲ, ਜੋ ਕਿ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਆਫ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਸਰਕਟ ਲਈ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟਸ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਅਪੀਲਜ਼ ਦੇ ਜੱਜ ਸਨ, ਨੇ ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਕਲਰਕਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਅੰਨ੍ਹੇਪਣ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਇਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਮਾਹਰ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਬ੍ਰੇਲ ਕੀਬੋਰਡ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹਾਪਣ ਵਕੀਲ ਦੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨੇਤਰਹੀਣ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟ ਉਮੀਦਾਂ ਲਗਾਉਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ "ਅੰਨ੍ਹੇ ਜੱਜ" ਦੀ ਬਜਾਏ "ਇੱਕ ਜੱਜ ਜੋ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ" ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਅਪੰਗਤਾ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

(iii) ਡੇਵਿਡ ਲੇਪੋਫਸਕੀ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 30 ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਓਨਟਾਰੀਓ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਅਪੀਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਕੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਟ੍ਰਾਇਲ ਟ੍ਰਾਂਸਕ੍ਰਿਪਟਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਸਕ੍ਰੀਨ ਰੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਉਡ-ਅਧਾਰਿਤ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਡਿਜੀਟਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਐਕਸੈਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਲੇਪੋਫਸਕੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

(iv) ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਐਸ.ਕੇ. ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੁੰਗਟਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2011 ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੇ ਵੱਕਾਰੀ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਰੀਅਰ ਅਪਾਹਜਾਂ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਾਈਲਿੰਗ ਲਈ ਕਲਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਸਹਾਇਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਨਾਲ ਇਸ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਕੁਝ ਜੱਜਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਪੰਗਤਾ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਪੰਗਤਾ ਕਾਨੂੰਨ- ਅਪੰਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਸਮਾਨ ਮੌਕੇ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ) ਐਕਟ, 1995 ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਤੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਹੇ ਹਨ।

(v) ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਸੰਸਦ ਦੇ ਇੱਕ ਨੇਤਰਹੀਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਟੋਮਰ ਰੋਸਨਰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਕ੍ਰੀਨ ਰੀਡਰ ਅਤੇ ਆਪਟੀਕਲ ਕਰੈਕਟਰ ਰਿਕੋਗਨੀਸ਼ਨ (ਓਸੀਆਰ) ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਟੈਕਸਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਅਜੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਨਿੱਜੀ ਪਾਠਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ, ਅਪਾਹਜ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(vi) ਗੂਗਲ ਦੇ ਇੱਕ ਨੇਤਰਹੀਣ ਪੇਟੈਂਟ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਜੈਕ ਚੇਨ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਕੀਲਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਾਰਮੈਟ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਕੰਮ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਲੂਬੁੱਕ ਵਰਗੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੇਤਰਹੀਣ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕੁਝ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਕਸਰ ਦੂਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਕ੍ਰੀਨ ਰੀਡਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਗਤੀ ਵਿੱਚ। ਉਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇਤਰਹੀਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਰਣਨੀਤਕ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਉੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉੱਤਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

(vii) ਯੇਟਨੇਬਰਸ਼ ਨਿਗੁਸੀ, ਇੱਕ ਇਥੋਪੀਆਈ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਗੁਆਉਣ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰੀਅਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਾਲ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਸ਼ਕਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ

ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਵਿਤਕਰਾ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਠੋਸ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਅਪੰਗਤਾ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

(viii) ਨੌਵੇਂ ਸਰਕਟ ਲਈ ਯੂਐਸ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਅਪੀਲਜ਼ ਦੇ ਜੱਜ ਰੋਨਾਲਡ ਐਮ. ਗੋਲਡ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਮਲਟੀਪਲ ਸਕਲੇਰੋਸਿਸ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਨ ਵਿਦ ਡਿਸਏਬਿਲਿਟੀਜ਼ ਐਕਟ (ਏਡੀਏ) ਵਰਗੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾਵਾਂ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹਨ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਉੱਤਮਤਾ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਉੱਚ-ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ix) ਨਿਰਮਿਤਾ ਨਰਸਿਮਹਨ, ਇੱਕ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਐਂਡ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿਖੇ ਨੀਤੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਡਿਜੀਟਲ ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੈਂਪਸ ਲਾਅ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ, ਜਰਮਨ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ (2010) ਸਮੇਤ ਕਈ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਰੱਕੀ ਹੌਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਅਪੰਗਤਾ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਾਸਨ ਮੁੱਦੇ ਵਜੋਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣਗੇ।

(x) ਹਾਰਵਰਡ ਲਾਅ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੋਲ਼ੇ-ਨੇਤਰਹੀਣ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ, ਹਾਬੇਨ ਗਿਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਪਾਹਜ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਕ੍ਰੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ

ਵਿੱਚ: ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ

ਪਾਠਕ, ਬ੍ਰੇਲ ਡਿਸਪਲੇ, ਅਤੇ ਨੋਟ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਲਪਿਕ ਫਾਰਮੈਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟੈਕਸਟ ਵਰਣਨ ਜਾਂ ਸਪਰਸ਼ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਯਤਨਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਜੋ ਅਪਾਹਜ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

66. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਈ ਹੋਰ ਨਿਪੁੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਨੇਤਰਹੀਣ ਜਾਂ ਨੇਤਰਹੀਣ ਹਨ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੜੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਨੇਤਰਹੀਣਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਰਨੋਲਡ ਐਂਡ ਪੋਰਟਰ ਐਲਐਲਪੀ ਵਿਖੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ ਅਭਿਆਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਰਿਚਰਡ ਚੇਨ, ਯੂਐਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਸੈਂਡਰਾ ਡੇ ਓ'ਕੋਨਰ ਲਈ ਸਾਬਕਾ ਕਲਰਕ ਆਈਜ਼ੈਕ ਲਿਡਸਕੀ ਅਤੇ ਰੂਥ ਬੈਡਰ ਗਿਨਸਬਰਗ, ਇੱਕ ਹਾਰਵਰਡ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ (ਕਮ ਲਾਉਡ), ਕਈ ਸਟਾਰਟਅੱਪਸ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ, ਅਤੇ ਆਈਜ਼ ਵਾਈਡ ਓਪਨ ਦੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕ, ਇੰਡਸ ਲਾਅ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਮਿਲਾਨ ਮਿੱਤਲ, ਰਾਜੇਸ਼ ਅਸੁਦਾਨੀ, ਜਿਸਨੇ ਰੇਲਵੇ ਘੋਸ਼ਣਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਕਰੀਅਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਆਰਬੀਆਈ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਮੈਨੇਜਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਰੀਸ਼ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਐਮਐਨਐਲਯੂ, ਨਾਗਪੁਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੈਕਲਟੀ ਮੈਂਬਰ, ਜਿਸਨੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ - ਸਾਰੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੰਗਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

VI. ਸਿੱਟਾ

67. ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ-ਅਧਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿਵਿਆਂਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ, ਇੱਕ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ, ਇਹ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਪੰਗਤਾ-ਅਧਾਰਤ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ 2016 ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਮਝੀਏ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਸਥਾਪਿਤ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ, ਅਤੇ ਆਰਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਐਕਟ, 2016, ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਵਜੋਂ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ

ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਿੱਧਾ ਵਿਤਕਰਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਖ਼ਤ ਕੱਟ-ਆਫ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਅਸਲ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਰਾਬਰ ਮੌਕੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਤੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਾਜਬ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

67.1. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ, ਬੇਨਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ:

(i) ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਲਈ 'ਯੋਗ ਨਹੀਂ' ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ।

(ii) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 6ਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੋਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰਹੀਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਹਨ।

(iii) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 7 ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਵਾਧੂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਸਮਾਨਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਅਧੀਨ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਇਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(iv) ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਬੰਧਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫ਼ੀ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਰਕੂਲਰਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(v) ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਚੋਣ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਸਾਹਨੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(vi) ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ) ਅਤੇ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਪੀਡਬਲਯੂਬੀਡੀ) ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

VII. ਨਤੀਜਾ

68. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ:

(i) ਨੇਤਰਹੀਣ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਅਧੀਨ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 6ਏ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਨੇਤਰਹੀਣ ਅਤੇ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

(ii) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ (ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਨਿਯਮ, 1994 ਦੇ ਨਿਯਮ 7 ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਮਿਆਦ ਦੀ ਵਾਧੂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ 70% ਦੇ ਕੁੱਲ ਸਕੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਦਿਵਿਆਂਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁੱਲ 70% ਸਕੋਰ (ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਛੋਟ ਦੇ ਨਾਲ), ਪਰ ਇਸ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 01.04.2024 ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ 17.11.2023 ਦੇ ਪਰਿਣਾਮੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਆਯੁਸ਼ ਯਾਰਡੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

(iii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਆਲੋਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11.01.2024 ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਤੇ 18.02.2023 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਢਿੱਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਯੋਗ ਹਨ।

(iv) 2024 ਦੇ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 484 ਅਤੇ 494 ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ, ਜੋ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਕੱਟ-ਆਫ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਗਲੀ ਭਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੁਣ ਖਾਲੀ ਪੋਸਟ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਚਿਤ ਪੋਸਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂਡੀਐਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੱਟ-ਆਫ ਅਤੇ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਕੇ ਅਗਲੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

(v) ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ, ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

69. ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ। ਜੁੜੀਆਂ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ "ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਪਾਲਣਾ ਲਈ" ਪੋਸਟ ਕਰੋ।

ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਮਾਮਲੇ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਰਲੇਖ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

[ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ]